کلیلێک بۆ جیهانی نوور

بەدیعوززەمان

سەعیدی نوورسی

دایناوە

فارووق ڕەسووڵ یەحیا

کردوویە بە کوردی

منتدى إقرأ الثقافي
للكتب (كوردى - عربي - فارسي)
www.iqra.ahlamontada.com

بسم الله الرحمن الرحيم

کلیلیک

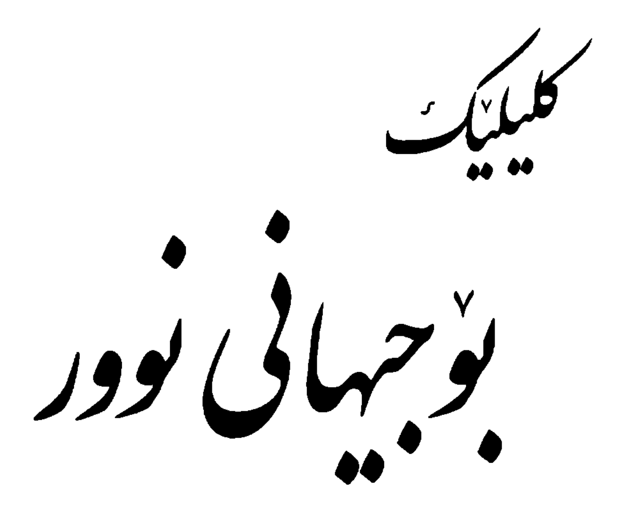
بۆ جیهانی نوور

ئەم کتێبە:

* مامۆستا (**بەدیعوززەمان سەعیدی نوورسی**) بە زمانی تورکی دایناوە.
* مامۆستا (**ئیحسان قاسم صالحی**) لە زمانی تورکی‌یەوە کردوویەتی بە عەرەبی.
* (**فاروق ڕەسووڵ یەحیا**) لە عەرەبی‌یەوە کردوویە بە کوردی.
* مامۆستا (**حسەین حەسەن کەریم**) بەم کوردی‌یەدا ڕۆشتووەتەوە و لەگەڵ دەقی عەرەبی‌یەکەدا بەراوردی کردووە.

* چاپی یەکەم: بەیرووت ١٤٣٣ك - ٢٠١٢ز
* لەسەر ئەرکی وەرگێڕ لە چاپ دراوە.

بەشێك لە پەیامەكانی نوور

بەدیعوززەمان

سەعیدی نوورسی

دایناوە

فارووق ڕەسووڵ یەحیا

كردوویە بە كوردی

تێبینی‌یەك:

ئەم کتێبەی بەردەستی خوێنەری بەڕێز، لە حەوت باسی "پەیامەکانی نوور" پێکهاتووە، کە شەش دانەیان لە کتێبی (پاشبەندەکان) و یەکێکیشیان لە کتێبی (وتەکان)دا بڵاوکراونەتەوە. خودی دانەر بە نیازی ئەوەی کە وەکو کلیلێك وابن بۆ تێگەیشتنی خوێنەر لە ئاراستە گوفتاری "پەیامەکانی نوور" لەو دوو کۆمەڵە پەیامە هەڵی بژاردوون و، بەم شێوەیە بڵاوی کردوونەتەوە. (وەرگێڕ)

هەندێ لە واتاکانی "تەحیات"

باسمه سبحانه

﴿وإنْ من شيءٍ إلاّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ﴾

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته أبداً دائماً

برا ئازیز و ڕاست و باشەکانم!

پێمان باش بوو پوختەی ئەو دەرسەتان بۆ باس بکەین کە بە "ئەرکان"ی قوتابخانەی زەهرائمان وتەوە لەسەر داخوازیی خۆیان. کە بریتی‌یە لەم باسەی خوارەوە:

پێغەمبەری خۆشەویست ﷺ کە مایەی شانازیی بوونەوەرانە و بەروبوومی بەدیهاتنی جیهانە، لە شەوی میعراجدا بە ناوی سەرجەمی گرۆی مرۆڤ و تەنانەت بە ناوی هەموو زیندەوەران، بەڵکو بە ناوی سەرانسەری بوونەوەرانەوە لە حوزووری خوای گەورەدا، لە بریی وشەی "السلام"، فەرمووی:

"التحياتُ المباركاتُ الصَّلَواتُ الطيباتُ لله"!

نەتەوەی ئیسلامیش، لەبەر ئەو واتا هەمەکی‌یەی کە لەم گوفتارە پیرۆزەدایە، هەرچی ڕۆژە چەندین جار لە نوێژەکانیاندا دووپاتی دەکەنەوە و، هەموو ئیمانداریك - لە هەر پلەیەکی ئیماندا بێت - بەشێکی لەو گوفتارەدا هەیە.

زووتر لە پەراوێزی باسی (سەرنجێکی یەکتاناسی لە وشەی "هُـوَ"دا) لەو شوێنەدا کە ڕوونمان کردووەتەوە: "ڕادیۆ" نیعمەتێکی خواییە، باسی ئەو

کاره دەراسایانەی توانستی خواوەندمان کردووە کە لەناو توخمی "هەوا"دا هەن. لەبەر ئەوانە، وا هات بە دڵمدا کە:

ئەو خواپەرستی‌یەی ئیماندار لەم دنیا کەم و تەمەنە کورتەدا ئەنجامی دەدات و، لەودنیای بەختەوەریی هەمیشەییدا بە مولکێکی باقی و بەرینی لە دنیا فراوانتر پاداشتی دەدرێتەوە، پەرستشێکی هێندە هەمەکی‌یە، دەڵێی سەرانسەری دنیا تایبەتی‌یەکەشی ئەو پەرستنەی لەگەڵدا ئەنجام دەدات! چونکە بە ئەندازەی دنیا تایبەتی‌یەکەی پاداشت دەدرێتەوە.

مرۆڤ لە ئاماژەکانی قورئانەوە لەمە دەگات. هەروەك لە کاتی باس کردنی زانستی خوایی، لە مەقامی دووهەمی پەیامی "الحجة الزهراء"دا، باس کراوە.

کاتێ کە لە نوێژدا تەحیاتم دەخوێند، واتا هەمەکی‌یەکانی ئەو وشەیە بۆ رۆحم هاتن و لە رووی گیانمدا کرانەوە، یەکسەر هەر چوار توخمەکانی دنیا تایبەتی‌یەکەم: "گڵ و ئاو و هەوا و رووناکی" لە بەرچاوی ئەندێشەمدا بوون بە چوار زمانی هەمەکیی زیکر خوێن کە هەر یەکەیان ملیۆنەها، بەڵکو بلیۆنەها ملیۆن، تەنانەت بە ژمارەیەکی لە ئەندازەبەدەر زمانی حاڵیان تێدا بوو کە هەموویان دەیانوت:

"التحياتُ المباركاتُ الصلواتُ الطيباتُ لله"!

لەو ئەندێشەیەمدا بەم جۆرەی خوارەوە ئەو چوار توخمەم بینی:

یەکێك لەم چوار توخمانە بریتی‌یە لە: "گڵ" کە لە بەرچاوی ئەندێشەمدا بوو بە زمانێکی زیکرگۆ و، هەموو زیندەوەرێکیش بوو بە وشەیەکی خاوەن ژیانی ئەوتۆ کە زیکری: "التحيات.. لله"یان دەوتەوە..

چونکە دەکرێت هەموو مشتە گڵێك ببێت بە شوێنێك بۆ رواندنی زۆربەی رووەکەکان..

جا (بە پێوانە و بەراوردێكی بچووك):

یان ئەوەیە هێندە كارگەی مەعنەویی یەكجار بچووك لەو گڵەدا هەیە كە ژمارەیان لەو كارگانە زیاترە مرۆڤ لەم جیهانەدا دایمەزراندوون، تاكو بتوانێت ئەو ڕووەكانە بەرهەم بهێنێت، كە ئەمەش مەحاڵێكی ئاشكرایە.. یان ڕوان و سەوز بوونی ئەو ڕووەكانە بە توانستی خاوەن توانایەكی ڕەها و لە ڕێی زانستە گشتگیر و ویستە گشتی و هەمە لایەنەكەیەوە ئەنجام دەدرێت و دێتەدی.

كەواتە "گڵ" لەم ڕێیەوە بە ئەندازەی ژمارەی گەردیلە و بەشەكانی، بەڵگە لەسەر خوای گەورە دەخاتە ڕوو. لەبەر ئەوە، بە بەردەوامی "التحیات لله" دووپات دەكاتەوە.

واتە دەڵێت: (ئەو ژیانەی كە بە سەرجەمی زیندەوەران بەخشراوە، هەر لە ئەزەلەوە تا ئەبەد، تایبەتە بە زاتی خاوێنی خوای گەورەوە).

هەروەها توخمێكی تری دنیا تایبەتی‌یەكەم - كە هی دنیای خەڵكی تریشە - بریتی‌یە لە "ئاو"..

ئەم ئاوەم لە بەرچاودا بوو بە زمانێكی هەمەكیی زیكر خوێن كە بە زمانی حاڵی بارودۆخەكانی و بە سەرجەمی گەردیلەكانی، وشەی پیرۆزی: "المباركات"ی دەوتەوە و، بە ملیۆنەها، بەڵكو بە بلیۆنەها، تەنانەت بە ژمارەیەكی لە ئەندازەبەدەر بەناو هەموو لایەكی بوونەوەراندا بڵاوی دەكردەوە، بە تایبەت لە بواری خزمەت كردنیدا بۆ ژیاندن و گەشە پێ كردنی زیندەوەران..

چونكە ئەو كار و ئەركانەی دڵۆپە ئاوەكان ئەنجامیان دەدەن، بە تایبەت لە گەشە پێ كردنی ئاوی مەنی و ناوك و تۆوەكان و بێداركردنەوەی هەریەك لەمانە بۆ ئەنجامدانی كارە سروشتی‌یەكانی سەرشانیان..

هەروەها ڕاپەڕاندنی گەلێ ئەرکی مەزن لە لایەن ئەو بوونەوەرە بچووك و جوانکیلە و ناوازە و پیرۆزانەوە بە بارودۆخە ناسك و نیانەکانیان و بەوپەڕی وردی و ڕێکوپێکیی ئەوتۆ کە خاوەن هەست و شعوورەکان لە سەرسووڕماندا دەخاتە گوفتار و هانیان دەدات کە چەندین جاری لە ژمارە بەدەر بڵێن: "بارك الله.. ماشاء الله"..

ئەنجامدانی ئەو هەموو کار و ئەرکانە بەو شێوە ورد و ڕێکوپێکە، داخوازی ئەوە دەبێت کە هەموو گەردیلەیەکی "ئاو" بە ئەندازەی هەزار هەزار ئەفلاتوون زانیاریی ببێت و، هەزار هەزار ئەوەندەی دانایی لوقمانی حەکیمیش خاوەنی دانایی بێت! خۆ ئەمەش بە ژمارەی گەردیلەکانی "ئاو" کارێکی مەحاڵە!

کەواتە ئەو کاروبارە پڕ لە وردەکارییانە بە: (توانست و ویستی خاوەن توانایەکی شکۆمەند و، سۆز و دانایی میهرەبانێکی بە بەزەیی نەبێت ئەنجام نادرێن).

جا ئەو زیندەوەرە خنجیلە و پیرۆزانەی کە ئەو موعجیزە لە ژمارە بەدەرانەیان دەرخست، بە ژمارەی خۆیان و بە زمانی حاڵی هەموویان، ئەم وشە هەمەکییەی: "المباركات.. لله" دووپات دەکەنەوە.

ئا لێرەوەیە کە بەرهەمی بەدیهاتنی جیهان، واتە پێغەمبەری ئازیزمان ﷺ، لە شەوی میعراجدا بە ناوی هەموو ئەو بەدیهاتووانەوە فەرمووی: "المباركات.. لله" و، لە حوزووری خوای گەورەدا هەموو ئەو شتە پیرۆزانەی پێشکەش کرد کە لە ژمارە نایەن.

بەو واتایەی کە:

(سەرجەمی ئەم بارودۆخە نیان و ناوازانە و، سەرانسەری ئەم وردەکاری و داهێنانە بێ وێنانەی کە هەموو بینەرێك دەخەنە

سەرسوورمانەوە و وای لێ دەكەن لە تاوا بڵێت: "بارك الله.. ما شاء الله".. هەموویان تەنها تایبەتن بە توانستی خواوەندی شكۆمەندەوە).

هەروەها "هەوا"ش، كە سێهەم توخمی دنیای هەموو كەسێكە، بە هەمان جۆرە.. چونكە هەموو گەردیلەیەكی هەر بڕێكی كەم و بچووكی هەوا، با بە ئەندازەی دەربڕینی وشەی "هُوَ"ش بێت، لە ناوەندی سەرقاڵی و ئەنجامدانی ئەركە زۆرەكانیدا، بە وێنەی مەڵبەندێكی وەرگرتن و گواستنەوە هەموو ئەو دوعا و سڵاوات و لاڵانەوە و پەرستشانەش لەگەڵ خۆیدا هەڵدەگرێت كە هەر هەموویان بە: "الصلوات" دەردەبڕرێن. لەم ڕێیەوە "هەوا" دەبێت بە زمانێكی حاڵی هەمەكی و، بە ئەندازەی گەردیلە لە ژمارە بەدەرەكانی خۆی زیكری ئەو وشانە دەڵێت و پێشكەشیان دەكات بە بەدیهێنەری مەزنیان.

لەبەر ئەوە، پێغەمبەری ئازیز ﷺ بە ناوی هەموو ئەو گەردیلانەوە و بۆ دەربڕینی ئەو واتا هەمەكییە، وشەی "الصلوات لله"ی وت و پێشكەشی خواوەندی مەزنی كرد. بەو واتایەی كە:

(سەرجەمی ئەو دوعا و نزایانەی كە گیرۆدەبووانی بێچارە پێیان دەلاڵێنەوە و، ئەو شوكر و سوپاسگوزارییانەش كە لەسەر نیعمەتەكان پێشكەش دەكرێن و، گشت پەرستش و سڵاواتەكانیش كە ئەنجام دەدرێن، هەرهەموویان تایبەتن بە خوای تاك و تەنیا كە بەدیهێنەری هەموو شتێكە).

چونكە هەروەك لەو باسە ناوبراوەدا وتراوە:

گەردیلەكانی هەموو بڕێكی هەوا كە بە ئەندازەی دەربڕینی وشەی "هُوَ" بێت، یان ئەوەیە هەموو زمانەكان بە باشی دەزانێت و.. شوێنی ئەو كەسانەش دەبینێت كە بەو زمانانە دەدوێن و.. هەموو شتێكی نزیك و دوور دەبیستێت و.. دەتوانێت بە باشی بە هەموو ڕێچكە زمانێك قسە بكات و پیتەكان وەك خۆیان دەربهێنێت، لەگەڵ ئەنجامدانی گەلێ كار و ئەركی

تردا، بێ تێکەڵ بوون و لێ تێکچوون. بەو واتایەی کە هەموو یەکێك لە گەردیلەکانی ئەو هەوایە خاوەنی توانست و ویستێکی ڕەها بێت! کە ئەمەش بە ئەندازەی ژمارەی گەردیلەکانی هەوا مەحاڵی ئەندەر مەحاڵە!

یان هەموو یەکێك لەو گەردیلانە، بە دڵنیاییی، دەبن بە بەڵگە لەسەر بەدیهێنەری دانا و، بە بێ گومانییش شایەتی لەسەر هەموو سیفەتە مەزنەکانی دەدەن. تەنانەت دەڵێی بە پێوەرێکی بچووك جێگای سەرجەم شایەتیدانەکانی جیهانی لەسەر بەدیهێنەری مەزن تێدا دەبێتەوە.

واتە ئەو سڵاواتانەی کە بە ژمارەی گەردیلەکان پێشکەش دەکرێن و بە "الصلوات لله" دەردەبڕرێن، پێغەمبەری خۆشەویست ﷺ بەم واتا هەمەکی‌یە لە شەوی میعراجدا پێشکەشی خوای گەورەی کردوون!

هەروەها کاتێ وشەی شیرین و پیرۆزی "الطیبـــاتُ" دەوترێت، "ئاگر" و "ڕووناکی" واتە: توخمی ماددی و مەعنەویی "ڕووناکی" - گەرمیی لەگەڵدا بێت یان نەبێت - دەبێت بە زمانێکی هەمەکیی زیکرخوێنی ئەوتۆ کە بە چەندین زمانی حاڵی لەژمارەبەدەر وشەی: "الطیبـــاتُ لله" دووپات دەکاتەوە. بەو واتایەی کە:

(هەموو وشە پیرۆزەکان و واتا خاوێنەکان و جوانیی‌یە ناوازەکان و درەوشانەوەکانی ناوە جوانە ئەزەلی‌یەکان، کە بەسەر گۆنای بوونەوەران و ئیمانی ئیمانداران‌ەوە دەبریسکێنەوە، لە پێشەکیی هەموویانەوە پێغەمبەران - درودیان لەسەر بێت - و ئەولیا و پیاوچاك و ئەصفیاکان.. هەروەها گشت بریسکەیەکی جوانی کە بەهۆی ئیمانەوە بەسەر ڕوخساری بەدیهاتووان و بوونەوەرانەوە دەبینرێن.. هەروەها سەرجەمی ئەو وشە خاوێن و جوانانەی کە هەڵقوڵاوی ئیمان و حەمد و سەنا و شوکرانە و تەهلیل و تەسبیح و تەکبیری ئیمانداران‌ن و بە بەڵگەی ئایەتی پیرۆزی: ﴿إلیـه

يَصعَدُ الكلمُ الطَّيبُ﴾ (فاطر: ١٠) بۆ عەرشی ئەعزەم بەرز دەبنەوە.. سەرجەمی ئەم وشە خاوێنانەی كە ڕوویان لە عەرشی ئەعزەمە و هاودەم لەگەڵ هەموو شێوە لە سنوور بەدەرەكانی "جوانی" و "خاوێنی" و "شیرینی" كە لە جوانترینی سێ ڕووەكەی دنیاوە سەریان هەڵداوە كە ئەو ڕووەیەتی ئاوێنەی ناوە جوانەكانی خوایە، لەگەڵ چەندین "خێر" و "چاكە" و "بەروبوومی مەعنەوی"ی ئەوتۆدا كە لە ڕووی دووهەمی دنیادا - كە كێڵگەی دواڕۆژە - چێنراون و سەوز كراون.. ئەم هەموو "طیّبات"ە، بە تەواوی، تەنها تایبەتە بە خوای تاك و تەنیای خاوەن توانستی ڕەها و پادشای ئەزەل و ئەبەدەوە)!

جا ئەم واتا هەمەكیە، كە بە زمانی بەندایەتیی هەمەكیی "ئاگر" و "ڕووناكی" دەردەبڕرێن، سەرداری گەردوون كە پێغەمبەری ئازیزمانە ﷺ بە ناوی هەموو ئەو بەدیهاتووانەوە لە حوزووری پەرستراوی شكۆمەندا بە وشەی پیرۆزی: "الطیباتُ لله" پێشكەشی كرد.

چونكە "ڕووناكی"ی ماددی و مەعنەوی هێندە بەڵگە و شایەتیی هەندەكی و هەمەكیان لەسەر خوای گەورە لەگەڵ خۆدا هەڵگرتووە كە لە ژمارە نایەن.

بەڵێ، ڕووناكی و ئاگر - وەك گڵ و هەوا و ئاو - بە چەشنێكی بێ گومان و بەڵگەنەویست و لە ڕێی ئەو نموونانەوە كە باس كران، بەڵگەن لەسەر ئەوەی كە: سەرجەمی هۆكارەكان تەنها چەند پەردەیەكن و، هەموو كاریگەری و بەدیهێنانێك تەنها لە لایەن خوای گەورەی بەتوانای شكۆمەندەوەیە.

چونكە "ڕووناكی" - كتومت وەك "ژیان" و "بوون" - بە دەرچوونی ڕاستەوخۆی لە دەستی توانستی خوای گەورەوە "بوون"ی دەست دەكەوێت و، لە هیچ لایەكەوە هۆكارە ڕواڵەتیەكان نابن بە پەردە لە نێوان

"ڕووناکی" و "توانستی خوای گەورە"دا. کەواتە لەو ڕووەوە "ڕووناکی" لە نێوانی "واحیدییەت"دا دەبێت بە بەڵگە لەسەر "ئەحەدییەت"! واتە بە کارمەندی‌یەکی هەندەکیی یەکجار بچووك ئاماژە بۆ بەڵگەیەکی فراوان و هەمەکیی ئەحەدییەت دەکات، وەك ئەوەی بە کورتی لە باسی (سەرنجێکی یەکتاناسی لە وشەی "هُوَ"دا) چەسپێنراوە.

لێرەدا و لە نێوان ملیۆنەها ملیۆن نموونەدا، تەنها دوو دانە باس دەکەین:

○ نموونەی یەکەم:

ئەم نموونەیە بریتی‌یە لەو شتەی کە لە بەشێکی کەمی بریسکانەوەی نوورێکی مەعنەوی و لە شێوەی زانستێك لە مێشکی مرۆڤێکدا دەردەکەوێت کە بەهۆی ئەو هێزی پارێزکار(حافظـة)ەی بە ئەندازەی نینۆکێك دەبێت، دەتوانێت شت لەبەر بکات.

ئەم مرۆڤە وشەکانی نەوەد کتێبی لە مێشکی خۆیدا جەم کردووە و، هەموو ڕۆژێك سێ سەعات لە خوێندنەوەی تەنها ئەم بەشەی حافیزەیدا بەردەوام دەبێ تا ماوەی سێ مانگ ئنجا تەواوی دەکات!

هەر ئەم مرۆڤە کاتێ هەر شتێکی بوێت، لەوانەی کە بینیوونی یان بیستوونی، یان هەر شێوە و واتایەك هاتووەتە پێش چاوی، یان هەر وشە و گوفتارێك کە پێی جوان بووە یاخود سەری لێی سووڕماوە، یان هەر شتێك حەزی لێی بووە، لەگەڵ سەرجەمی ئەو دەنگ و ڕەنگانەی کە هاتوونەتە ڕێی ژیانی لە ماوەی تەمەنی خۆیدا کە خۆی لە هەشتا ساڵ داوە، دەتوانێت لەو حافیزەیە دەری بهێنێت!

هەموو ئەو شتانەی ناویان برا لە لاپەڕەی ئەو حافیزەیەدا کۆکراونەتەوە. لەبەر ئەوە، پێی وایە ئەو حافیزەیە بە وێنەی کتێبخانەیەکی گەورەی ئەوتۆ وایە کە بە شێوەیەکی ڕێکوپێك زانیاری‌یەکانی تێدا ڕێکخرابن.

کەواتە ئەم حافیزەیەی کە جێگای قەبارەی تۆوە خەرتەلەیەك ناگرێت و هەموو باروودۆخێکی تێدا دەپارێزرێت و دەنووسرێت، دەبێ: بە ئەندازەی دەریا فراوان بێت و، نوورێکی هەمەکی و ڕووناکی‌یەکی مەعنەویی ئەوتۆ بێت کە بە وێنەی ڕووناکیی گشتگیری خۆر هەموو لایەنێکی ئەو شتانە بگرێتەوە و، دارای چەندین لاپەڕەی گەورەی فراوانی بە ئەندازەی زەوی بێت. دیارە ئەمەش مەحاڵی ئەندەر مەحاڵە، تەنانەت سەدان هەزار مەحاڵی تێدایە.

کەواتە بێ هیچ گومانێك دەبێ ئەم حافیزە یەکجار بچووکە خوای گەورەی خاوەن زانستی ڕەها بە زانست و دانست و توانستی خۆی لە مێشکی مرۆڤدا دایناببێت و، بە وێنەی نموونەیەکی بچووك بەدیی هێنابێت تاکو بیکات بە ئاماژە و شایەت لەسەر "لەوحی مەحفووظ" کە لاپەڕەی قەدەر و قودرەتی خۆیەتی.

○ نموونەی دووهەم:

کە نموونەیەکی جوزئی و یەکجار بچووکە، بریتی‌یە لە "کارەبا"!

چونکە دوای ئەوەی یەکێك لە گڵۆپی کارەبای کۆڵی‌یەوە و بە وردی سەرنجی دا، بینیی ئەو گەردیلە و ماددانەی کە لەناو سەدان سویچ و وایەر و مەڵبەندی کارەبادان، هەموویان بێ گیانن و هیچ کامێکیان خاوەنی هەست و شعوور و جووڵەی خۆیی نین، لەگەڵ ئەوەشدا لە ماوەیەکی کەمتر لە نیو چرکەدا و دوای کەمتر لە دەست لێدانێکی ئاسایی، دەیان کیلۆمەتر تاریکایی دەڕەوێنێتەوە و ڕووناکی‌یان لە جێگەدا دادەنێت!

جا ڕۆشەن و نەمانی کتوپڕیی ئەم تاریکاییە لەبەرچاوە و هاتنی ڕووناکی‌یەکی بینراو لە بری و بە ئەندازەی ئەو تاریکی‌یە - بێ هیچ گومانێك - ئەندێشە نی‌یە و کارێکە لە بەرچاودایە..

کەواتە "بەریەککەوتن"ی ئەو گەردیلە بێ گیان و هەستانە، یان ئەوەیە: هێز و ڕووناکی‌یەکی هێندە زۆر و نەبڕاوەی پێ‌یە کە ئەو گەردیلانە بتوانن دەست بۆ دووریی سەدان کیلۆمەتر درێژ بکەن و تاریکایی تێدا لا ببەن و پڕی بکەن لە ڕووناکی. خۆ ئەمەش هێندە مەحاڵە کە تەنانەت "سۆفستائی"ش[1] قەناعەتی پێ ناکات، با هەموو شەیتانەکان و سەرجەمی مولحید و ماددی‌یەکانیش هەوڵی لەگەڵدا بدەن[2]..

---

(١) سۆفستائی‌یەکان: دەستەیەك بوون لە فەیلەسووفەکانی یۆنانی کۆن، کە دوای قوتابخانەی "فیساگۆرس" و لە ئەنجامی ئاڵۆزیی باری ڕامیاری و قەیرانی ئابووری پەیدا بوون. ئەم دەستەیە ئینکاریی حەقیقەتی شتانیان کردووە و لایان وا بووە کە هیچ شتێك دارای حەقیقەت نی‌یە. "گۆرگیاس" و "برۆتاگۆراس" بەناوبانگترینی فەیلەسووفە سۆفستائی‌یەکانن. ئەم تاقمەش لەناو خۆیاندا چەند بەشێکن. کاتی خۆی "سوقرات" زۆر بە توندی بەرپەرچی داونەتەوە. بەڵام ئەوەندە هەیە کە ئەم جۆرە کەس و بیر و ڕایانە لە هەموو سەردەمێکدا بە کاڵای نوێ و ناوی جۆراوجۆرەوە پەیدا دەبنەوە. بۆ زیادە شارەزابوون سەیری ئەم سەرچاوانە بکە: "شرح العقائد النسفية" لسعدالدين التفتازاني ص ٢٣-٢٥ طبعة تركيا سنة ١٣٢٦ هـ، "كشاف إصطلاحات الفنون" للتهانوي ج١/ص٦٦٥ طبعة كلكته في الهند عام ١٨٦٢م، "الموسوعة الفلسفية الميسرة" ج١/ص١٠٣٤ طبعة دار نهضة لبنان – بيروت سنة ١٩٦٥م. هەروەها پێشەکیی (مهدی توحیدی پور) بۆ (نفحات الأنس)ی مەولانای جامی ص ٦٩-٧٠ ناشر: کتابفروشی سعدی. (وەرگێڕ)

(٢) تەنها بۆ مەبەستی فێڵ لێکردن و خەڵك خەڵەتاندنە کە دەچن ناوێك لە هەندێ ڕاستیی یەکجار گەورە و مەزن دەنێن. وەك بڵێی بە ناولێنان ئەو ڕاستی‌یە مەزنە، زانراوە و لێی تێگەیشتوون! بەمەش ئەو ڕاستی‌یە مەزنە نائاسایە لە پێش چاودا دەکەن بە شتێکی لەگەڵ ڕاهاتووی ئاسایی. بۆ نموونە کە دەڵێن (ئەم شتە پێی دەوترێت هێزی کارەبا) دەیانەوێت ئەو ڕاستی‌یە مەزن و وردە وەك کارێکی لەگەڵ ڕاهاتووی ئاسایی دەربخەن. لە کاتێکدا کە چەندەها لاپەڕەی زۆر هێشتا بەشی ڕوونکردنەوەی حیکمەتەکانی ئەو موعجیزە ناوازەی توانستی خوای گەورە ناکات. کەواتە تەنها بە ناولێنان و ناونیشان دانان بۆ ئەو ڕاستی‌یە، هەموو حیکمەتە هەمەکی‌یەکانی دادەپۆشرێن و ماهییەت و مەزنێتی‌یەکەشی دەشاررێنەوە و، ڕاستی‌یەکە دەبێت بە شتێکی ئاسایی. یان دەچن لە جێگای ئەو ڕاستی‌یە مەزنەدا یەکێك لە لایەنە ڕواڵەتی‌یە ساکارەکانی دادەنێن و، ئنجا ئەو ئاسەوارە ناوازەیە دەدەنە پاڵ "هێز" و "ڕێکەوت"ێکی

یـان بە تـوانـایی خـوای گـەورەی خـاوەن توانسـتی ڕەهـا و زانـای پەنهانەکان و، بەپێی دانایی ئەو خواوەنـدە زانایـەی کـە لـە سەرانسـەری گەردووندا حوکم و بڕیارەکانی جێبەجێ دەکرێت، کاری ئەو کارەبایـە بەڕێوە دەچێت و، هەرچی ڕووناکی هەیە لە ناوی "النور"ی ئەو بەهرەمەندی ڕێژنەی ڕووناکی دەبێت.

کەواتە ئەو خواوەندە: (نور النور، خالق النور، مدبر النور)ە!

چەندەها وێنە و نموونەی تری لەژمارەبەدەری وەك ئەم دوو نموونەیە هەن.

جا هەروەك بوونەوەران سەرجەمی ڕووناکی و، جوانی و، خاوێنی و، وشەی پاك و، چاکە و کەماڵاتەکانی ناو خۆیان بە زمانی حاڵی توخمی "ڕووناکی" و بە "الطیباتُ للهِ" پێشکەشی زاتی مەزنی خوای گەورە دەکەن..

بەرهەمی بەدیهاتنی بوونەوەران و هۆی دروست بوونی گەردوونیش، کە پێغەمبەری خۆشەویستە ﷺ بە هەمان واتای هەمەکی و، بە ناوی سەرجەمی ئەو بوونەوەرانەی ناو گەردوون کە ئەویان بۆ ڕەوانە کراوە، لە شەوی میعراج لە حوزووری خوای گەورەدا ئەمەی ڕاگەیاند و، فەرمووی:

"الطیباتُ للهِ"!

کتوکوێر و "سروشت"ێکی وەهمی. بەمەش دەکەونە خوارەوە بۆ ناو کەندەڵانی نەزانییەکی لەوەی ئەبوو جەهل نزمتر.

جا یەکێك لەو قانوونانەی خوای گەورە کە لە گەردووندا کار دەکەن و ناونیشانی یاساکانی ویستی خواین، مرۆڤ لەبەر ئەوەی نەیتوانیوە پەی بە ماهییەتەکەی ببات ناوی "کارەبا"ی لێ ناوە، بەم ناولێنانەش موعجیزەی ئەو توانستە دەراسایە ڕووناك کەرەوەیەی ئەم هێزی کارەبایەیان کردووە بە شتێکی ساکار و ئاسایی. وەك بڵێی ئیتر بەم ناولێنانە بووە بە شتێکی زانراو بە لای هەموانەوە!

بەم جۆرە دەچن تەنها بە ناولێنانێکی وەك ناوی "هێزی کارەبا" ئەم چەشنە موعجیزە ناوازانەی توانستی خوای گەورە دەکەن بە چەند کارێکی لەگەڵ ڕاهاتووی ئاسایی. (دانەر)

ئنجا پاش ئەوەی کە پێغەمبەری مەزن ﷺ لە شەوی میعراجدا لە بریی "السلام" بە ئەندازەی گەردیلەکانی بوونەوەران ئەو چوار وشە جوانەی لە حوزووری خوای گەورەدا فەرموو، پەروەردگاری مەزنیش لە بەرامبەر ئەمەوە – وەك لە پەیامەکانی نووردا ڕوون کراوەتەوە – بە "السلام عليك أيها النبيّ" وەڵامی دایەوە، وەك بەڵگەیەك لەسەر ڕەزامەندیی خۆی و وەرگرتنی ئەو تەحیات و سڵاوەی کە پێغەمبەر ﷺ پێشکەشی کرد و، لە هەمان کاتدا وەك ئاماژەیەکیش بۆ نەتەوەکەی کە وەك بڵێی بە فەرمانێکی مەعنەوی داوایان لێ بکات ئەوانیش بە هەمان جۆر بڵێن:

"السلام عليك أيها النبيّ"!

ئنجا پێغەمبەریش ﷺ ڕاستەوخۆ فەرمووی: "السلام علينا وعلى عباد الله الصالحين". بەمەش ئەو سڵاوە خاوێنەی خوای گەورەی کرد بە سڵاوێکی گشتیی ئەوتۆ کە خۆی و نەتەوەکەی و پێغەمبەرانی هاوچەشنی – دروودی خوایان لەسەر بێت – و سەرجەمی بوونەوەران، کە بۆ هەموویان نێرراوە، بگرێتەوە.

کەواتە وتەی "السلامُ عليك أيُّها النبيُّ" کە نەتەوەکەی ئەم پێغەمبەرە ئازیزە ﷺ لە هەموو نوێژێکیاندا دەیڵێن، گوێڕایەڵی کردنی ئەو فەرمانەیە کە لە دوو توێی ئەو سەلامە خواییە خاوێنەدایە و.. لە هەمان کاتدا پەیمان بەستنیشە لەگەڵ پێغەمبەردا ﷺ و تازەکردنەوەی ڕۆژانەی ئەو پەیمانەیە. واتە ڕازی بوونە بە پێغەمبەرایەتی‌یەکەی و، گوێڕایەڵی و ملکەچ کردنە بۆ ئەو ئایینەی هێناویەتی و، پیرۆزبایی و سڵاو کردنە لە پێغەمبەرایەتی‌یەکەی.. لە هەمان کاتدا شوکرانە و سوپاسێکە سەرجەمی جیهانی ئیسلامی ڕۆژانە پێشکەشی پێغەمبەری ﷺ دەکەن لە مزگێنی ئەو مژدەی "بەختەوەریی هەمیشەیی"یەدا کە بۆی هێناون.

بەڵێ، هەموو مرۆڤێك بە نەمانی خۆی و، ڕووخانی خانووەکەی و، کاول بوونی شارەکەی ئازار دەچێژێت. تەنانەت بە جودایی و کۆچی دوایی خۆشەویستانی، خەم و ئازارێکی زۆر بە گەرووی دڵیدا دەچێتە خوار. بگرە کاتێ کە بیر لە نەمان و کاول بوونی تەواوەتیی دوا ئەنجامی دنیا تایبەتی‌یەکەی خۆی دەکاتەوە - کە بە ئەندازەی دنیا گەورە و فراوانە - ڕۆح و ویژدانی لە تاوا ئاگریان تێ بەردەبێت و بە خەم و ئازارەوە دەتلێنەوە..

کەواتە هەموو مرۆڤێکی ژیر (واتە ئەو کەسەی دڵ و گیان و ژیریی لە دەست نەدابێت) بێ هیچ گومانێك مەودای ئەو خۆشی و شادی‌یە دەزانێت کە لەو دیاری‌یە بەنرخ و مژدە مەزن و دڵخۆشکەرەدا هەن کە پێغەمبەر ﷺ بە چاوی خۆی لە شەوی میعراجدا بینیونی، وەك:

بەختەوەریی هەمیشەیی و.. خۆش گوزەرانیی ئەهلی ئیمان لە بەهەشتێکی هەتاهەتاییدا و.. لەناونەچوونی خۆشەویستەکانی مرۆڤ کە پەیوەندیی لەگەڵیاندا هەیە و، بەیەك شاد بوونەوەی بێ گومانی دوای کۆچی دواییان..

هەروەها هەموو مرۆڤێکی ژیر تێدەگات کە هۆی چی‌یە وا جیهانی ئیسلام بە وتنی: "السلام عليك أيها النبيّ" بە پێشوازی‌یەوە بەرەو پیری ئەو دیاری‌یە بەنرخە دەڕۆن، هەروەك هەموو بوونەوەرانیش، بە زمانی ئەم حەقیقەتە، لە واتا و ناوەرۆکدا ئەم سڵاوەی لێ دەکەن. چونکە بەهۆی ئەو دیاری‌یە مەعنەوی‌یەی کە ئەو هێنای، لاپەڕەکانی بوونەوەران دەبن بە چەند نووسراوێکی صەمەدانی و، بە بۆنەی پێغەمبەرایەتی‌یەکەشیەوە نرخ و بەهای ڕاستەقینە و کەماڵاتی بوونەوەران ئاشکرا دەبن. تەنانەت ئەو "سڵاو لە یەکتر کردن"ەی کە وەك سوننەتێکی پێغەمبەر ﷺ و دروشمێکی ئیسلامی، نەتەوەی ئیسلام لەناو خۆیاندا بە "السلام عليكم" ئاراستەی یەکتریی دەکەن، تیشکێکی ئەو ڕاستی‌یە هەرە مەزنەیە.

الباقي هو الباقي

سەعیدی نوورسی

هەموو شتێك

نیشانەی لەسەر بەدیهێنەر تێدایە

یەکەم:

لەسەر بناغەی چەند نیشانەیەکی زۆر قەناعەتی تەواوم پەیدا کرد بەوەی کە مولحیدانی پشتی پەردە هەندێ لە کارمەندە ڕەسمی‌یەکان دەخەڵەتێنن و، لە نێوان چەندین پەیامی گەورەی نووردا سوورن لەسەر پێش‌چاو خستنی پەیامی "ڕابەری لاوان" و دەیکەن بە مایەی تۆمەتبار کردنم! ئیتر ئەوانیش وا ماوەی ساڵ و نیوێکە ئەشکەنجە و ئازارم دەرخوارد دەدەن و تەنگم پێ هەڵدەچنن..

ئێستا بە دڵنیایی بۆم دەرکەوتووە کە هۆی سووربوونیان لەسەر ئەو پەیامە، باسێکە تیایدا بە ناونیشانی (سەرنجێکی یەکتاناسی لە وشەی "هُوَ"دا). چونکە ئەو باسە نهێنیی تەوحیدی دەرخستووە و، هێندە بە جوانی ڕوونی کردووەتەوە کە بە تەواوی کوفری ڕەها قەڵاچۆ دەکات و بوار بۆ هیچ چەشنە گومانێك لای بەشێکی ئەوان ناهێڵێتەوە.

جا دوای ئەوەی کە ئەو مولحیدانەی پشتی پەردە لە بەرامبەر ئەم باسە بەنرخەوە هیچ کارێکیان پێ نەکرا، دەستیان دایە سازدانی فڕوفێڵ، تاکو نەهێڵن بڵاو ببێتەوە و، بە ڕەسمی لە پێش چاودا لا ببرێت.

دوێنێ لە بارەی هەندێ خاڵی ئەو باسە ناوبراوە دەرسێکم بە ئەرکانی "قوتابخانەی زەهراء" وت، وا تەنها سێ دانەیان بۆ ئێوەش باس دەکەم:

● خاڵی یەکەم:

یەکێك لە کارمەندییە بەرز و مەزنەکانی "هەوا" لەوەدایە کە دەبێت بەهۆی بڵاوبوونەوەی وشە خاوێنەکان و گوفتارە پڕ لە حەقیقەت و دانست بەخشەکانی ئیمان، وەك ئەم ئایەتە پیرۆزە ڕوونی کردووەتەوە کە دەفەرموێت:

﴿إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ﴾ (فاطر: ١٠)..

بە ڕادەیەك کە "هەوا" دەبێت بە لاپەڕەیەکی ئەوتۆی توانستی خوای گەورە کە بە تێدانووسینی قەڵەمی قەدەر و بڵاوبوونەوەی ئەو وشانە تیایدا - بە ئیزن و فەرمانی خوای گەورە - ئاڵوگۆڕی بەسەردا دێت، تاکو بدرێن بە گوێی مەلائیکەت و ڕۆحانییەکاندا، هەر لەناو گۆی هەواوە تا بەرز دەبنەوە بۆ عەرشی ئەعزەم.

جا مادەم ئەرکی گرنگ و بەرز و حیکمەتی بەدیهێنانی "هەوا" لەمەدایە.. لە هەمان کاتیشدا بەهۆی ڕادیۆوە، کە نیعمەتێکی مەزنی خواوەندە و پێشکەش بە مرۆڤ کراوە، گۆی زەوی وەکو یەك خانە و مەنزڵی لێهاتووە، ئەوا بێ گومان ڕۆژێك دێت کە گرۆی مرۆڤ لە بەرامبەر ئەو نیعمەتە مەزنەوە شوکرانەیەکی گشتی و هەمەلایەنە پێشکەش بە پەروەردگاری خۆی بکات و، نیعمەتی ڕادیۆ پێش هەموو شتێك بەهۆکارێکی گواستنەوەی وشە جوانەکانی وەك قورئانی پیرۆز و ڕاستییەکانی ئەو قورئانە بەکاربهێنێت و، بەردەوام وانەکانی ئیمان و ڕەوشتی جوان و گوفتاری پێویست و سوودبەخشی بۆ ژیانی مرۆڤ پێ بڵاو بکاتەوە.

چونکە ئەگەر شوکرانەیەکی وەك ئەمە لەسەر ئەو نیعمەتە پێشکەش نەکرێت، ئەوا دەبێت بە مایەی سزا و نەهاتی بۆ گرۆی مرۆڤ.

ئەوەتا هەروەك مرۆڤ پێویستی بە بیستنی ڕاستییەکانە، پێویستیشی بە هەندێ گاڵتەوگەپ و لەهووە، بەڵام دەبێ بەشی ئەم گاڵتەوگەپ و لەهووە پێویستە تەنها پێنج یەکی ئەو شتانە بێت کە "هەوا" دەیانگوێزێتەوە.

دەنا کاری پێچەوانەی ئەمە دژی نهێنیی حیکمەتی "هەوا" دەبێت و، مرۆڤ دەخاتە باوەشی تەمبەڵی و حەز لە حەوانەوە و خاوبوونەوە و هەرزەیی، هەروەك دەشبێت بەهۆی تەواو نەکردنی کار و ئەرکە پێویستەکانی سەرشانی و، وازلێهێنانیان بە کرچ و کاڵی و ناتەواوی. دیارە ئەو کاتەش نیعمەتە مەزنەکە، لەبەر ئەوەی شەوقی مرۆڤی بۆ کاری پێویست کز کردووە، دەبێت بە مایەی سزا و بەڵایەکی گەورە.

بە وردی سەرنجم لەم ڕادیۆ بچووکەی بەردەمم دا کە هێناویانە بۆ ژوورەکەم، تاکو لەو ڕێیەوە گوێ لە قورئانی پیرۆز ڕابگرم..

بینیم ئەم ڕادیۆیە مەکینەیەکی بچووکی ناو سندووقێکی بچکۆلەیە و، لە نێوان دە بەشی گاڵتەوگەپ و لەهودا تەنها یەك بەش دانراوە بۆ گوفتاری جوان و وشەی خاوێن!

ئیتر زانیم کە ئەمە هەڵەیەکی مرۆڤە.

پشت بە خوا لە ئاییندەدا ئەم هەڵەیەی خۆی ڕاست دەکاتەوە و، ڕادیۆ دەگۆڕێت بە قوتابخانەیەکی ئیمانی و، چوار لەسەر پێنجی ئەو بەشانە بۆ گوفتاری جوان و باش دادەنێت. بەم کارەشی شوکرانەیەکی گشتی بەرامبەر بەم نیعمەتەی ڕادیۆ دەردەبڕێت و، لە بەرژەوەندیی ژیانی هەمیشەیی مرۆڤدا ئاراستەی دەکات.

● **خاڵی دووەم:**

لە پەیامەکانی نووردا وتراوە کە:

هەر کەسێك نەتوانێت سەرجەمی گەردوون بەدی بهێنێت، هەرگیز ناتوانێت تەنها یەك دانە گەردیلەش بەدی بهێنێت و، جگە لە بەدیهێنەری ئەم گەردوونە کەس ناتوانێت گەردیلەیەك لە شوێنی گونجاوی خۆیدا دابنێت و، بە رێکوپێکی بەرەو ئەنجامدانی ئەرکی سەرشانی بیداتە بەر.

وا لە نێوان بەڵگە هەمەکی‌یەکانی ئەم رستەیەدا، یەك بەڵگەی جوزئی باس دەکەین.

ئەم رادیۆیەی نزیکم هەگبەیەکە بۆ چەندەها جۆری وشە. ئامێرەکەی ناویشی بەشێکی یەکجار کەمی هەوای تێدایە. دەبا سەرنج لەم هەوا یەکجار کەمە بدەین.

ئەوەتا لە دوای سەرنجدان ئەمەی خوارەوەمان بۆ روون دەکاتەوە:

بەپێی لیستی ئێستگاکان کە لە بەردەمماندایە نزیکەی دووسەد مەڵبەندی پەخشی ئێستگا هەیە و، ئەم مەڵبەندانەش لە دووری و نزیکیدا جیاوازن و، لەوانەیە سەعاتێك یان ساڵێك لێمانەوە دوور بن..

جا ئەگەر هەموو گەردیلەیەکی هەوا هێزێکی بێ سنوور و ویستێکی نەبڕاوە و زانستێکی تەواوی هەمەلایەنگری لە پشتەوە نەبێت کە ئاگای لە زمان و لەهجەی هەموو قسەبێژانی ئەو مەڵبەندانەی سەر رووی هەموو زەوی بێت و.. گەر بینینێکی تیژی گشتگیر نەبێت کە هەموو ئەوانە ببینێت و.. گەر بیستنێکیش نەبوایە کە لە یەك کاتدا و بێ ئەوەی شتێك رێی شتێکی تری لێ بگرێت، هەموو شتێك ببیستێت، ئەوا نەدەتوانرا یەك دانە وشەی قورئانیی - بۆ نموونە وەك "الحمد لله" - بە پیت و لەهجە و زمانی تەواوەتیی خۆی و تەنانەت بە نەبرەی دەنگی قسەکەر، هەر لەو خولەکەدا بگاتە گوێمان کە لە مەڵبەندەکەوە پەخش کراوە، بێ ئەوەی هیچ ئاڵوگۆڕێکی بەسەردا بێت. کە هەموو ئەمانەش بەهۆی ئەو گەردیلانەوەیە کە لە کەمێك "هەوا"ی ناو ئامێری بچووکی رادیۆوە ئەنجام دەدرێن.

واته تەنها بەو "توانستە ڕەها" و "سیفەتە ڕەها"یانەی خوای گەورەیە کە دەتوانرێت وشە جیاجیاکانی قورئان بە زایەڵە و دەنگە جیاجیاکان و بێ هیچ ئاڵوگۆڕێك، بگاتە بەر گوێمان. خۆ ئەگەر ئەو توانست و سیفەتە ڕەهایانە نەبوونایە ئەم موعجیزەی توانستەش پەیدا نەدەبوو.

واتە گەردیلەکانی هەوای ناو ئەم ئامێرە بچووکە، تەنها بە توانست و ویستی خاوەن توانستێکی ڕەها و زانا و بیسەر و بینەرێکی هەمەلایەنگر، کە هیچ شتێکی بەلاوە گران نی‌یە و، گەورەترین شت لە بەردەم توانستیدا وەك بچووکترین شت وایە، دەتوانێت ئەو کارە پڕ لە موعجیزاتە ئەنجام بدات و "موعجیزەی توانست" پێش چاو بخات.

دەنا گێڕانەوەی ئەم کارە دەراسایە بۆ "ڕێکەوت"ی هەڕەمەکی و، "هێز"ی کتوکوێر و، "سروشت"ی کەڕولاڵ - کە وا گومان دەبرێت لە شەپۆلەکانی هەوادا بن - ئەوە دەگەیەنێت کە هەموو یەکێك لە گەردیلەکانی هەوا و ئەو هەوایەش کە دەوراندەوری گۆی زەویی داوە، خاوەنی دانستێکی ڕەهای ئەوتۆ بن کە هەموو شتێك ببینێت و، هێندە زاناش بێت کە هیچ شتێکی لێ ون نەبێت و، تواناشی بەسەر هەموو شتێکدا بشکێت!

دیارە ئەمەش خورافەتێکی بێزلێکراوە و، هێندە مەحاڵی تێدایە کە تابلێی لە بیرکردنەوەی ژیری‌یەوە دوورە!

دەسا با گومڕایان بێن و ببینن کە ڕێڕەوەکەیان چەندە لە ژیری‌یەوە دوورە!

● خاڵی سێ‌هەم:

ئەم "هەوا" یەکجار کەمەی ناو ئامێری بچووکی ڕادیۆ، ڕۆڵی گوڵدانی گوڵی وشە مەعنەوی‌یە خاوێنەکان دەبینێت و، هێندە موعجیزاتی توانستی

خواوەند دەردەخات کە دەردەکەوێت هەموو گەردیلەیەکی ئەو هەوایە "بوون"ی خوای گەورە دەچەسپێنێت و، زاتی پاك و سیفەتە خاوێنەکانی خواوەند بە خاوەن هەستان دەناسێنێت.

فەیلەسووفە داناکان و زانا مەزنەکان بە ئەندێشەی خۆیان بەناو هەموو سووچ و قوژبنێکی گەردووندا گەڕان و، هەرچییەکی تێدایە خستیانە ژێر تیشکی ژیریەوە، تاکو بە هێنانەوەی چەندین بەڵگەی فراوان و مەزن "بوون" و "یەکتایی" خواوەند بچەسپێنن و، دوای ئەوە بە ناسینی ڕاستەقینەی خوای گەورە بەهرەمەند بن!

کەچی حەقیقەتێك هەیە بریتییە لەمەی خوارەوە:

هەر هێندەی "خۆر" هەڵدێت، تەنانەت وردە شووشەیەکی بچووکیش بە وێنەی تەختایی ڕووی دەریا، ئەو خۆرە دەردەخات و دەیناسێنێت!

جا لەسەر بناغەی ئەم ڕاستییە، هەموو گەردیلەیەکی هەوای ناو ئەم ڕادیۆیە - خۆی لە خۆیدا - درەوشانەوەی تەوحید و کەماڵی سیفەتەکانی خوای گەورە دەردەخات.

پەیامەکانی نوور - کە یەکێکن لە بریسکانەوەکانی ئیعجازی مەعنەویی قورئانی پیرۆز - بەوپەڕی ڕوونی ئەم ڕاستییەیان چەسپاندووە.

لەبەر ئەوە، هەرگیز قوتابیی وردەکاری نوور خۆی بە ناچار نازانێت کە بڵێت: "لا موجود إلا هو" هەتا حوزووری قەلبیی بەردەوامی دەست بکەوێت و هەمیشە ناسینی خوای لە یاددا بێت..

هەروەها وەك بەشێکی ئەهلی حەقیقەتیش پێویستی بە وتنی "لا مشهود إلا هو" نییە تاکو بە حوزووری قەلبیی بەردەوام شاد بێت. بەڵکو تەنها هێندەی بەسە کە یەکجار لە پەنجەرەی ئەم حەقیقەتە بەرزەوە بڕوانێت کە دەڵێت:

وفي كلّ شيءٍ له آية   تدلّ على أنّه واحد!

ڕوونکردنەوەی ئەم دەستەواژەیەش بە پوختی بەم جۆرەی خوارەوەیە:

هەموو کەسێکی ناو ئەم جیهانە، جیهانێکی تایبەتی و گەردوونێکی تایبەت بە خۆی هەیە. واتە بە ئەندازەی ژمارەی خاوەن هەستان، جیهان و گەردوونی تێهەڵکێش هەیە و، ژیانی هەموو کەسێکیش ستوونی ڕاگیرکەری دنیا تایبەتی‌یەکەی ئەو کەسەیە. بە وێنەی ئەوەی کە ئەگەر هەرکەسە و ئاوێنەیەکی بە دەستەوە بێت و ڕووی ئاوێنەکەی کردبێتە کۆشکێکی مەزن و، هەریەکەیان - لەو ڕێیەوە - بووبێت بە خاوەنی ئەو کۆشکە لە ئاوێنەکەیدا. هەر بۆیە بەشێکی ئەهلی حەقیقەت بە "ئینکاری کردنی دنیا تایبەتی‌یەکەی خۆیان" و، "وازهێنان لە غەیری خوا" و، وتنی "لا موجود إلاّ هو" حوزووری قەلبیی بەردەوامیان دەست دەکەوێت و، بە ناسینی خوا بەهرەمەند دەبن..

بەشێکی تری ئەهلی حەقیقەت، بۆ ئەوەی بگەن بە ناسینی خوا و حوزووری قەلبیی بەردەوام، دەڵێن: "لا مشهود الاّ هو" ئیتر لەم ڕێیەوە دنیا تایبەتی‌یەکەی خۆیان دەخەنە ناو بەندیخانەی لەبیرچوونەوە و، پەردەی "فەنا"ی بەسەردا دادەدەنەوە و، لەم ڕێیەوە دڵئامادەییان دەست دەکەوێت و، تەمەنی خۆیان دەخەنە حوکمی جۆرێکی تایبەتیی عیبادەتەوە.

بەڵام لەم سەردەمەدا "پەیامەکانی نوور" بەهۆی ئیعجازی مەعنەویی قورئانی پیرۆزەوە، نهێنیی ئەم دەستەواژەیان ڕوون کردووەتەوە کە دەڵێت:

وفي كلّ شيءٍ له آية   تدلّ على انّه واحد[1]

واتە "پەیامەکانی نوور" دەری دەخەن کە هەر لە گەردیلەکانەوە تا گەلەستێرەکان هێندە پەنجەرەی کراوە هەن کە هەموو یەکێکیان بەسەر

(١) بەیتە شیعرێکی عەرەبی‌یە، بە واتای:

هەموو شتێك بەڵگەی تیایە   لەسەر ئەوەی خوا تەنیایە

تـەوحیددا دەڕوانێـــت و، هەریەکەشـــیان چـــەندین نیشـــانە و بەڵگـــەی ڕاستەوخۆی لەسەر زاتی تاك و تەنیا و سیفەتە جوانەکانی خواوەند تێدایە.

جا (سەرنجێکی یەکتاناسی لە وشـەی "هُوَ"دا) چەند پوختە ئاماژەیـەکی بۆ ئەم ڕاستی‌یە مەزنەی ئیمان و دڵئامادەیی تێدایە، کە "پەیامـەکانی نـوور" بـە چەشنێکی ڕوون و بێ گومـان چەسپاندوویانە، لـە کـاتێکدا کەسـانی ئـەهلی حەقیقەتی پێشین بە کورتی و پوختی، چەسپاندوویانە و لێی دواون.

واتە ئەم زەمان و ڕۆژگارە ترسناکە، لە هەموو کاتێکی تـر زیـاتر پێویستی بەم ڕاستی‌یە هەیە، بە ڕادەیەك کە خـوای گـەورە، بـەهۆی ئیعجازی قورئـانی پیرۆزەوە، ئـەم نیعمەتـەی بـە خـەڵکی بەخشـیوە و، "پەیامـەکانی نـوور"یـش ڕوونیـان کردووەتەوە و، بوون بە یەکێك لە بڵاوکەرەوەکانی.

الباقي هو الباقي

سەعیدی نوورسی

هۆکارەکان چین؟

کورتە زیادەیەکە بۆ پاشکۆی وتەی چواردەهەم

پاشماوە و پەراوێزی پرسیاری شەشەم

گومڕایان و ئەهلی ئیلحاد لە پێناوی پارێزگاریی ڕێبازی ڕێگریان لە "بێداریی ئیمانی"، دەچن سەرسەختی و نەفامی‌یەکی هێندە نامۆ و سەیر دەردەخەن کە مرۆڤ وا لێ دەکات لە مرۆڤایەتیی خۆی پەشیمان ببێتەوە!

بۆ نموونە:

ئەو سەرپێچی‌یە تاریك و نووتەك و ستەمکارانەیەی کە گرۆی مرۆڤ لەم دەمانەی دواییدا بەرامبەر فەرمانەکانی خواوەند نواندی و هەموو جیهانی گرتەوە بە ڕادەیەك ماکە گشتی‌یەکانی هەژاند و هەموویانی تووڕە کرد..

تەنانەت لە ئەنجامی ئەوانەوە پەروەردگاریتیی بەدیهێنەری ئاسمانەکان و زەویش بە سیفەتی "رب العالمین" و فەرمانڕەوای هەموو گەردوون - نەك بە سیفەتی پەروەردگاریتی‌یەکی هەندەکیی تایبەت - لە سەرانسەری جیهاندا و لە بازنەیەکی هەمەکی و فراواندا دەرکەوت و.. بە بەڵا و گێروگرفتی گشتیی سامناکی وەك جەنگی جیهانی و بوومەلەرزە و لافاوە ڕامالەرەکان و ڕەشەبا توندوتیژ و هەورە برووسکە سوتێنەر و تۆفان و زریانە ڕووخێنەرەکان، زللەی لە گرۆی ئادەمیزاد وەشاند، تاکو ئەم مرۆڤە نوقم بووەی ناو بێ ئاگایی بێدار ببێتەوە و، هانی بدات واز لە ستەم و سنوور شکاندن و لەخۆ

بـابی بوونـە ترسـناکەکانی بـهێنێت و، پـەروەردگارە مەزنەکـەی خـۆی پـێ بناسێنێت کـە پشتی لـێ هـەڵکردووە. بەمـەش خـوای گـەورە بـە ئاشـکرا و ڕوونـی دانسـت و توانسـت و دادگـەری و قەییومییـەت و ویسـت و فەرمانڕەوایەتیی خۆی ئاشکرا کرد..

کەچی سەرباری ئەمە، چەند شەیتانێکی نەفام کە لە شێوە و ڕووخساری مرۆڤدان، سەرسەختی‌یەکی گەلحۆیانـە و ئابڕووبـەر لـە ڕووی ئـەو ئامـاژە پەروەردگاری‌یـە هەمـەکی و پـەروەردە خواییـە گشـتی‌یانە بـۆ مرۆڤایـەتی، دەنوێنن و، دەڵێن:

(ئەوانـە چـەند هۆکـارێکی سروشـتین.. تەقینـەوە و تێکـەڵ بوونـی کانزاکانن.. تەنها بە ڕێکەوت ڕوو دەدەن.. گەرمای خۆر و کارەبا بـەر یـەك کەوتن و بۆ ماوەی پێنـج کـاتژمێر لـە ئەمریکادا مەکینەکانی لەکارخست.. ئاسمانی شاری قەستەمۆنی سوور هەڵگەڕا و دەڵێی ئاگری تێ بەربووە)!

ئەمانە و هاوچەشنیان لەم وڕێنە بێ واتا و ناوەرۆکانە.

"نەزانی"ی سـامناکی ئەنجامی گومڕایی و، "سەرسەختی"ی بێز لێکراوی بەرهـەمی ئیلحـاد و کـافری، نایـەڵێت پەی بـە ماهییـەتی هۆکارەکـان ببـەن و بزانن کە هۆکارەکان تەنها چەند پەردەیەکن لە بەردەم "توانستی خواوەنـد"دا دادراونەتەوە..

ئەوەتا دەبینیت یـەکێك لەوانـە، لەبـەر نـەزانیی خۆی، چـەند هۆکـارێکی ڕواڵەتی زەق دەکاتەوە و بۆ نموونە دەڵێـت: "ئـەم تۆوە بچووکـە ئـەو درەختـە سنەوبەرە زەبەلاحەی بەرهەم هێناوە"!

دەیـەوێت لـەم ڕێیـەوە ئینکـاریی موعجیزەی بەدیهێنـەرە مەزنەکـەی ئـەو درەختە بکات. لە کاتێکدا کـە بەدیـهێنانی ئـەو درەختـە گـەر بـە هۆکارەکـان بسپێررێت، بە سەد کارگەش ناتوانن ئەو درەختە پێك بهێنن.

دەرخستنى هۆكارە ڕوالەتى‌يەكانى وەك ئەم نموونەيە لە لايەن گومڕايانەوە، بۆ مەبەستى كەمكردنەوە و داگرتنە لە شان و شكۆى مەزنيّتيى كارى پەروەردگاريّتيى مەزن كە دانست و ئيختيارى لەسەر نەخشاوە.

يان دەبينيت يەكيّكى تريان دەچيّت "ناويّكى زانستى" لە ڕاستى‌يەكى گرنگى وەها دەنيّت كە ژيريى مرۆڤ ناتوانيّت پەى بە مەودا و قووڵى‌يەكەى ببات. پيّى وايە تەنها بە "ناوليّنان" ئەو ڕاستى‌يە گرنگە ناسراوە و وەك شتيّكى ئاسايى لىّ هاتووە و، دانست و ناوەرۆكى تيّدا نى‌يە!

سەرنج لەم گەلحۆيى و نەفامى‌يە بىّ سنوورە بدە، چونكە وا دەزانن تەنها ناونان لەو ڕاستى‌يەى كە پيّناساندن و باسى حيكمەتەكانى لە سەد لاپەڕەدا جيّى نابيّتەوە، دەيكات بە شتيّكى ئاسايى و ناسراو! وەك دەلّيّن:

"ئەم شتە لەوە پەيدا بووە.. ئەم ڕووداوە هى ماددەى خۆرە كە لەگەلّ كارەبادا بەريەك كەوتوون".

پيّيان وايە تەنها بەم ناوليّنانە ڕووداوەكەيان شى كردووەتەوە و لە خەلّكى‌يان گەياندووە!!

هەنديّكيان نەزانى‌يەكى لە هى "ئەبوجەهل" زياتر دەردەخات، كاتىّ كە ڕووداويّكى مەبەستدارى تايبەتيى پەروەردگارى‌يانە بۆ يەكيّك لە ياساكانى سروشت دەگيّڕيّتەوە، وەك بلّيّى بكەرى ڕووداوەكە ئەو ياسايە بيّت!

بە گيّڕانەوەى ئەو ڕووداوەش بۆ ياساكە پەيوەنديى ئەو ڕووداوە بە ويستى هەمەكيى خواوەند و ئيختيارى ڕەها و فەرمانڕەوايەتيى خواوەندەوە دەبچڕيّت، كە ياسا كارگوزارەكانى لەناو گەردووندا دەيان‌نويّنن..

پاشان دەبينيت ئەو ڕووداوە بۆ ڕيّكەوت و سروشت دەگيّڕيّتەوە، وەك ئەو گەلحۆ سەرسەختەى كە سەركەوتنى سەربازيّك يان تيپيّك لە جەنگدا بۆ

"ڕێسا و یاسای سەربازی" دەگێڕێتەوە و لە فەرماندەی سوپا و دەستەڵاتی دەوڵەت و کارە نیشانەکراوەکانی دادەبڕێت!

با لەم نموونەیەوە سەیری نەفامی‌یە ئابڕووبەرەکەیان بکەین:

ئەگەر وەستایەکی کارامە سەد هۆقە خواردەمەنیی جۆراوجۆر و سەد گەز کووتاڵی جیاجیای لە پارچە تەختەیەکی بە ئەندازەی سەری نینۆکێك دروست کرد و، یەکێك وتی:

(ئەم کارە دەراسایانە تەنها ئەو پارچە تەختە بێ نرخە ئەنجامی داون)..

ئایا بەم وڕێنەیەی نەفامی‌یەکی سەیری دەرنەبڕیوە؟ ئەم نموونەیە کتومت وەك هەڵوێستی ئەو کەسە وایە کە تۆوێکی ڕەق و تەق بۆ بەدیهاتنی درەخت پێش‌چاو دەخات و ئینکاریی سنعەتی بەدیهێنەری دانا دەکات، تەنانەت لە نرخ و بەهای ئەو کارە دەراسایانەی دروستبوونی درەختەکە دادەگرێت کاتێ کە دەیانداتە پاڵ ڕێکەوتی کتوکوێر و هۆکارە سروشتی‌یەکان!

جا نەفامیی ئەوانە کتومت وەك هی ناو ئەم نموونەیە وایە!

(لە ئێستادا ڕێ نادرێت بە خستنەڕووی هۆکاری بێدەنگ بوون).

الباقي هو الباقي

سەعیدی نوورسی

ئیعجاز لە شتانی ئاسایی و لەگەڵ ڕاهاتوودا

باسمه سبحانه

السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته أبداً دائماً

برایانی هاوڕێ و ئازیزم!

یەکەم:

پڕ بە گیان و هەناوی خۆمان پیرۆزبایی هاتنی سێ مانگە پیرۆزەکانتان لێ دەکەین، کە هەشتا ساڵ تەمەنی مەعنەوی و هەمیشەیی دەستی مرۆڤ دەخەن. هەروەها شەوە پیرۆزەکانی ڕەغائیب و میعراج و بەرات و قەدرتان لێ پیرۆز بێت و، لە میهرەبانیی خواوەند دەپاڕێینەوە کە دەسکەوتە مەعنەوییەکانتان و دوعاکانتان بۆ برایانتان وەربگرێت. هەروەها پیرۆزبایی خزمەتگوزارییە خاوێنەکانتان و سەرکەوتنتان لە بڵاوکردنەوەی نووردا ئاراستە دەکەین.

دووهەم:

موسیبەتی "لەبیرچوونەوەی تەواوەتی" کە لە ئەنجامی ژەهر پێدانم تووشی بووم، بە فەزڵی خوای گەورە سەبارەت بە من بوو بە نیعمەت و میهرەبانی و کلیلێك بۆ کردنەوە و دەرکەوتنی گەلێ حەقیقەت. بۆیە لەمەش ئاگادارتان دەکەمەوە تاکو خەفەتی زۆرم بۆ نەخۆن، هەرچەندەش بە هەموو توانایەکمەوە ئومێدەواری دوعاکانتانم.

بەڵێ، هەر ئێستا پەیامی "موناجات"م خوێندەوە کە لە سەرەتای کۆمەڵە پەیامی "سراج النور"دایە. لەم خوێندنەوەیەوە سەرنجم دا کە گەلێ حەقیقەت هەن لە ژێر پەردەی خووپێوەگرتن و عادەت و ڕاهاتن و ڕایی بوونی کاری ئاساییدا خۆیان حەشار داوە!

جا لەبەر ئەوەی مولحیدانی بێ ئاگا و ئەهلی سروشت و فەلسەفە بە تایبەتی، ئەو موعجیزاتە زۆرانەی توانستی خواوەند نابینن کە لە ژێر پەردەی یاسا بەڕێوەچووەکانی خوای گەورە لە گەردووندا داپۆشراون، ئەوا دەچن "ڕاستییەکی مەزن" دەدەنە پاڵ هۆکارێکی بێ نرخی ئاسایی! بەم کارەشیان ئەو ڕێیە لە خەڵکی دەگرن کە لە هەموو شتێکدا هەیە و مرۆڤ دەگەیەنێتە ناسینی خواوەندی بەتوانا. تەنانەت چاوی خۆیشیان لە ئاستی بینینی ئەو نیعمەتانەدا دەنووقێنن و نایان بینن کە نیعمەت بەخش لە هەموو شتێکدا دایناون.

لەم ڕێیەشەوە دەرگاکانی سوپاس و شوکرانەبژێری لە خۆیان و خەڵکی دادەخەن!

بۆ نموونە:

"توانست"ی مەزنی خوای گەورە هەروەك تەنها یەك دانە وشە لە یەك کاتدا و بەهۆی دەرکەوتنی ئەو وشەیە لەسەر لاپەڕەی هەوادا یەك ملیۆن جار بەڵکو یەك ملیار جار کۆپی دەکاتەوە، بە هەمان جۆر و بە هێمای ئایەتی پیرۆزی: ﴿إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمُ الطَّيِّبُ﴾ (فاطر: ١٠) هەموو وشەیەکی خاوێن و پیرۆزیش لەناو گۆی هەوای دەوراندەوری زەویدا و بە قەڵەمی توانستی خوای گەورە لە یەك کاتدا - کە هێندە خێرایە لە حوکمی بێ زەمانیدایە - کۆپی دەکاتەوە.

واته هەر لە زەمانی حەزرەتی ئادەمەوە - درووودی لەسەربێت - تا ئێستا و لە ژێر پەردەی ئولفەت و ڕاهاتندا، موعجیزەیەکی سەرسووڕهێنی توانستی خوای گەورە لەناو گۆی هەوادا - کە وەك تابلۆیەکی کوژانەوە و تیانووسینی ڕاستی‌یە مەعنەوی‌یە قبووڵ کراوەکان وایە - لە پێش چاوی بێ ئاگایاندا شارراوەتەوە!

ئەو موعجیزەیەش لەم سەردەمەی ئێستادا بەهۆی ئامێرێکەوە چەسپاوە کە ناوی "ڕادیۆ"یان لێ ناوە، بە ڕادەیەك کە دەری دەخات تەنها یەك درەوشانەوەی "توانستی ڕەهای ئەزەلی" کە "زانست" و "دانست" و "ویستی ڕەها"شی لەخۆ گرتووە، ئامادە و تەماشاکارە لە هەموو گەردیلەیەکی هەوادا. چونکە وشە جۆراوجۆرە بێ سنوورەکان، بە بێ هیچ تێکەڵ بوون و لێ تێکچوون و ناتەواوی و سەر لێ شێوانێك، دەڕۆنە ناو گوێی بچووکی گەردیلەوە و ئنجا لە زمانە وردیلەکەیەوە دێنە دەرەوە.

بەو واتایەی کە ئەگەر هەموو "هۆکارەکان" کۆ ببنەوە، هێشتا هەر ناتوانن دەرکەوتنی توانستی ئەزەلیی لەمەڕ ئەم کارمەندی‌یە سروشتی‌یەی یەك دانە گەردیلە، پێش چاو بخەن.

جا لەبەر ئەوەی هۆکارەکان هەرگیزاو هەرگیز ناتوانن ئەو سنعەتە ناوازە ئیعجازبەخشە دەربخەن کە لە گوێ و زمانە ورد و لەژمارەبەدەرەکانی گەردیلەدا هەن، ئەوا گومڕایان و بێ ئاگایان دەچن لە ژێر پەردەی ئولفەت و ڕاهاتن و ئاسایی و یاسادا دایدەپۆشن و، ئنجا ناوێکی ئاسایی لێ دەنێن، تاکو بە جۆرێکی کاتی خۆیانی پێ بخەڵەتێنن!

بۆ نموونە، وەك لە پەراوێزی پاشکۆی وتەی چواردەهەمدا وتراوە:

گەر وەستایەکی کارامە سەد هۆقە خواردەمەنیی جۆراوجۆر و سەد گەز کوتاڵی جیاجیای لە پارچە تەختەیەکی بە قەدەر سەری نینۆکێك دروست

کرد و، پاشان یەکێك وتی: ئەم کارانە تەنها ئەو پارچە تەختە بێ نرخە بە "ڕێکەوت" و بە چەند کاروبارێکی "سروشتی" ئەنجامی داون، ئەمەش بۆ ئەوەی لە نرخی کارە دەراساکانی سنعەتی ئەو وەستا کارامەیە دابشکێنێت..

ئایا ئەم قسەیەی بە وڕێنە و خورافەت و گومڕایی دوور لە ژیری دانانرێت؟

درەختی سنەوبەر یان هەنجیر و درەختەکانی هاوچەشنیان لەو هەزاران سنعەتە ناوازانەی خوای گەورە کە پڕن لە موعجیزاتی توانستی ئەو، بە هەمان جۆرن..

ئەوەتا دەبینیت ئەو گومڕایانە دەچن دەنکە تۆوی ئەو درەختانە پێش چاو دەخەن و دەڵێن:

ئەم درەختە گەورە و بەرزانە لەم تۆوانەوە پەیدا بوون!

هەر بە وێنەی ئەمانە، ئەم ئامێرەش بە هەمان جۆرە، کە هەوای دەوراندەوری گۆی زەویی گۆڕیوە بە مەیدانی دەرس و وتاردان و، سەر ڕووی زەویشی کردووە بە قوتابخانە و فێرگەی وانەکانی خواناسین و.. گەلێ نیعمەتی بێ سنووری لەخۆ گرتووە کە دەبێ شوکرانەی بێ سنووریان لەسەر پێشکەش بکرێت و.. نموونەیەکی خێرای چاکەکارییەکانی خوایە کە لەودنیای هەمیشەییدا بە مرۆڤیان دەبەخشێت و.. بەڵگەیەکی بێ گومان و دیارییەکی میهرەبانیی خواوەندیشە کە ڕاستەوخۆ لە گەنجینەی میهرەبانییەکەیەوە بە مرۆڤ دەبەخشرێت..

جا ناونانی "ڕادیۆ" لەم دیارییە بەخشراوەی خواوەند، هەروەها ناولێنانی "کارەبا" و "شەپۆلەکانی هەوا" - لە ڕاستیدا و بە وێنەی نموونەکەی پێشوو - بریتییە لە دادانەوەی پەردەی کوفرانە و ناشکوری بەسەر ئەم نیعمەتە خواییانەدا کە لە سەدان هەزار تێپەڕ دەبن. تەنانەت گەوجایەتییەکی بێ سنوورە ئەو ماددی و گومڕایانە تێی کەوتوون، بە

ڕادەیەك کە لە ئەنجامدا دەیانگەیەنێتە تاوانێکی نەبڕاوەی ئەوتۆ کە دووچار و شایستەی سزایەکی نەبڕاوەیان دەکات.

بەڵێ برایانم!

ئەمڕۆ بە نیازی هەڵەگیری و پێداچوونەوە، پەیامی "موناجات"ی سەرەتای کۆمەڵە پەیامی "سراج النور"م خوێندەوە. بەڵام لەبەر ئەوەی هێزی زەین و بیرم بە تەواوی لاواز بووە، ئەوا لە بەرامبەر ئەو ڕاستییانەی پەیامی موناجاتەوە خۆم وەکو کەسێك دەبینی کە تازە هاتبێتە دنیاوە، هەرچەندەش تەمەنم خۆی لە هەشتا ساڵ داوە. ئیتر ئەو ڕاهاتن و عادەتە زانراوانە سەبارەت بە من نەبوون بە پەردە لە بەردەم بیر و تێڕامانمدا..

بۆیە بە شەوقێکی تەواوەتییەوە ئەو موناجاتەم خوێندەوە و، بە فەزڵی خوای گەورە سوودێکی گەلێ زۆرم لێ وەرگرت و هەستم کرد کە - بە ڕاستی - پەیامێکی دەراسایە و، زانیم کە دوژمنە شارراوەکانمان دەچن لە پشتی پەردەوە هەندێ کارمەندی ڕەسمی دەخەڵەتێنن لە پێناوی دەست بەسەرداگرتنی کۆمەڵە پەیامی "سراج النور"دا. بۆ ئەم کارەشیان ئەو باسەی لەمەڕ دەجاڵ دەکەن بە بیانوو کە لە کۆتاییەکەیدایە!

بەڵام من لەو قەناعەتەدام کە هۆکەی "پەیامی موناجات" بێت کە لە سەرەتاکەیدایە! بە وێنەی هێرشی مولحیدان بۆ سەر پەیامی "ڕابەری لاوان" لەبەر باسی "سەرنجێکی یەکتاناسی لە وشەی (هُوَ)دا"!

سێهەم:

برایانم!

بە هەموو گیان و قەوارەی خۆمان مژدەتان دەدەینێ کە ئیخلاسی تەواوەتی و، وەفای ڕاستەقینە و گەرموگوڕ و، پشتگیریی نەجووڵی نێوان

قوتابیانی نوور بە پشتیوانیی خوا - هەموو ئەو موسیبەتانەی کە لە ڕووی خزمەتی ئیمانەوە دێنە ڕێمان، دەگۆڕن بە چەندین نیعمەتی گەورە..

بەڵێ، فتووحاتی نوور بە پەنهانی و نادیار بە شێوەیەك گەشە دەکات و فراوان دەبێت کە لە ئەندێشە و حسابی کەسدا نەبووە.

بۆ نموونە:

ئەوان ناچار بوون کە سەد لیرەی وەرەقی بدەن بە کرێی ئەو ئۆتۆمبیلەی لە ئیسپارتەوە منی هێنا بۆ ئەم دادگایەی کە لێرە (ئەستەمبوڵ) ساز کراوە!

باوەڕ بکەن - برایانم! - گەر دووسەد لیرەشم لە گیرفانی خۆم تەنها بۆ ئەو ئەنجامانەی خزمەتی ئیمان خەرج بکردایە کە لەم مەسەلەیەوە سەرهەڵدەدەن و تایبەتن بە "ڕابەری لاوان"ەوە، یان تایبەتن بە خودی خۆمەوە، ئەوا هێشتا ئەو بڕە پارە خەرج کراوەم لە بەرامبەر ئەو ئەنجامە مەزنانەوە بە کەم دەزانی، چ جای ئەو ئەنجامانەی کە پەیوەندییان بە سەرجەمی قوتابیان و، هەموو خەڵکی و، گشت مەسەلە هەمەکییەکانەوە هەیە!

الباقي هو الباقي

برای نەخۆش و ئومێدەواری دوعاکانتان

سەعیدی نوورسی

سەرنجێکی یەکتاناسی لە وشەی: (هُوَ)دا

باسمه سبحانه

﴿وان من شيء الاّ يسبح بحمده﴾

السلام عليكم ورحمة الله وبركاته أبداً دائماً

برا ئازیز و بەوەفاکانم!

بە جۆرێکی کتوپڕی و لە گەشتێکی بیرەکی و ئەندێشەیی و، لە کاتی موتالاّ کردنی لاپەڕەی "هەوا" تەنها لە لایەنە ماددییەکەیدا، سەرنجێکی جوانی "یەکتایی"م لە وشەی "هُوَ"ی: ﴿لا إله إلاّ هـو﴾ و ﴿قل هو الله أحد﴾دا بینی. لەم سەرنجەوە بۆم دەرکەوت کە ڕێی "ئیمان" ڕێیەکی ئەوەندە ئاسانە کە پێویستە بگیرێتە بەر، بەڵام ڕێی "گومڕایی" و "هاوەڵ بڕیاردان" هێندە مەحاڵ و گیروگرفتی تێدایە کە هیچ کەسێك ناتوانێت بیگرێتە بەر.

وا بە ئاماژەیەکی یەکجار کورت، ئەو سەرنجە جوان و درێژ و فراوانە ڕوون دەکەمەوە:

بەڵێ، دەکرێ مشتێك گڵ (خاك) ببێت بە جێی سەوزبوونی سەدان گوڵ و ڕووەك، گەر یەك لە دوای یەك تیایدا بڕوێنرێن. جا ئەگەر ئەم کارە بە "سروشت" و "هۆکارەکان" بسپێررێت، ئەوا دەبێ سەدان، بگرە بە ئەندازەی ژمارەی گوڵەکان، کارگەی بچووك لەو مشتە گڵەدا ببن.. یان هەریەك لە گەردیلەکانی ئەو مشتە گڵە بینا و پێکهاتن و تایبەتکاریی ئەو گوڵە

جۆراوجۆرانە و ئەندام و کۆئەندامە زیندەکانیان بزانێت، واتە خاوەنی زانستێکی گشتگیر و توانستێکی ڕەهای چەشنی زانست و توانستی خوای گەورە بێت!

"هەوا"یش کە یەکێکە لە عەرشەکانی فەرمان و ویستی خوای گەورە، بە هەمان جۆرە..

چونکە هەموو بەشێك لە بەشەکانی "هەوا" و "سروە" و "با" تەنانەت ئەو هەوایەی کە لە بەشێکی کەمی هەناسەی مرۆڤدایە کاتێ وشەی: "هُوَ"ی لە زار دەردەچێت، چەندەها کار و فرمانی لەژمارەبەدەری لە ئەستۆدایە و هەموویشیان ئەنجام دەدات.

جا ئەگەر ئەم کار و فرمانانە بە "سروشت" و "ڕێکەوت" و "هۆکارەکان"ی بسپێررێت، ئەوا دەبێ ئەو هەوایە یان چەندەها مەڵبەندی پەخش و وەرگرتنی بچووکی تێدا بێت بۆ هەرچی دەنگ و گفتوگۆی برووسکە و تەلەفۆن و ڕادیۆ و هەرچی جۆری دەنگی قسە و گفتوگۆ لەژمارەبەدەرەکانی دنیا هەن و، بیشتوانێت لە یەك کاتدا هەموو ئەو کار و فرمانانە جێبەجێ بکات..

یان ئەو کەمە هەوایەی کە لە وشەی "هُوَ" و گشت تەنۆلکە و بەشێك لە بەشەکانی و هەموو یەکێ لە گەردیلەکانیدا هەیە، بە ئەندازەی ژمارەی هەموو ئەوانەی کە لە تەلەفۆندا قسە دەکەن و برووسکە جۆراوجۆرەکان لێ دەدەن و بە ڕادیۆکان وتە و گوفتاریان بڵاو دەکەنەوە، بەو ئەندازەیە خاوەنی کەسێتیی مەعنەوی و توانا و قابیلییەت بن و، ئنجا زمان و لەهجەی یەك بە یەکیان بزانن و لە هەمان کاتیشدا ئەو زمان و لەهجانە فێری گەردیلەکانی تریش بکەن تاکو ئەو وتانە بڵاو بکەنەوە و بیانگەیەنن!!

چونکە بەشێکی ئەم حاڵەمان لە بەردەمدایە و بە چاو دەیبینین و، هەموو تەنۆلکە و بەشەکانی هەوا خاوەنی ئەو توانا و لێهاتن و قابیلییەتەن.

کەواتە نەك تەنها یەك دانە مەحاڵ، بەڵکو بە ئەندازەی ژمارەی گەردیلەکانی "هەوا" مەحاڵ و گیروگرفتی لەژمارەبەدەر لە ڕێی کوفری ماددیـیە سروشتیـیەکاندا هەیە!

بەڵام ئەگەر ئەم کارە بە دەستی بەدیهێنەری مەزن بسپێررێت، ئەوا ئەو هەوایە و هەموو گەردیلەکانی دەبن بە سەربازی گوێڕایەڵ و چاوەڕێی وەرگرتنی فەرمان..

ئیتر ئەو کاتە هەموو گەردیلەکانی هەوا، بە ئیزن و هێزی بەدیهێنەریان و، بە بۆنەی نیسبەتیان بۆ لای و پشت بەستنیان پێی و، بەهۆی درەوشانەوەی کتوپڕیی هەورە تریشقە ئاسا و یەك لە دوای یەکی توانستی ئەو بەدیهێنەرەیان و، بەوپەڕی ئاسانیی چەشنی ئەوەی کە یەك گەردیلەیان تەنها یەك دانە لە فرمانەکانی جێبەجێ بکات و، وەك ئاسانیی وتنی وشەی "هُـوَ" و هاتوچۆی هەوا لەو وشەیەدا.. ئەو هەوایە و هەموو گەردیلەکانی، بەو ڕادە و ئەندازەیە سەرجەم کار و فرمانە هەمەکی و جۆراوجۆرە لەژمارەبەدەرەکانی خۆیان جێبەجێ دەکەن.

واتە ئەو کاتە "هەوا" دەبێت بە لاپەڕەیەکی فراوان بۆ نووسینە ڕێك و ناوازە و لەژمارەبەدەرەکانی قەڵەمی توانستی خوای گەورە و، گەردیلەکانیش دەبن بە نووکی ئەو قەڵەمە و، کاروفرمانی گەردیلەکانیش دەبن بە نوختەی نووسینەکانی قەڵەمی توانستی خواوەند. لەبەر ئەوە، ئەنجامدانی هەموو کارەکانیان بە ئەندازەی ئەنجامدانی هەڵسوکەوتی تەنها یەك دانە گەردیلەیان ئاسان دەبێت.

ئەم ڕاستییەم بە تەواوی و ڕوونی و بە "عین الیقین" چاو پێکەوت، کاتێ لە گەشتە فیکرییەکەمدا سەیر و موتاڵای جیهان و لاپەڕەی هەوام دەکرد و، بیرم لە ﴿لا إِله إِلاّ هو﴾ و ﴿قل هو الله أحد﴾ دەکردەوە.

هەروەها بە "علم الیقین" زانیم کە بەڵگەیەکی ڕوون لەسەر "یەکتایی" خوای گەورە هەیە لەو نەختە هەوایەی کە تێکەڵی وشەی "هُــوَ" دەبێت، هەروەك لە واتا و ئاماژەی وشەی "هُـــوَ"دا درەوشانەوەیەکی "تەنیایی" خواوەند لەوپەڕی ڕووناکیدا و، بەڵگەیەکی "یەکتایی" لەوپەڕی بەهێزیدا هەیە. چونکە نیشانەی: ئاماژەی ڕەها و نەزانراو لە ڕاناو(ضمیر)ی "هُـــوَ"دا هەیە. واتە ئایا ئەو "هُوَ"یە بۆ کێ دەگەڕێتەوە؟

ئیتر ئەو کاتە تێگەیشتم کە بۆچی قورئانی پیرۆز و زیکرخوێنان لە مەقامی "یەکتاناسی"دا ئەم وشەیە دووپات دەکەنەوە.

بەڵێ، ئەگەر کەسێك بیەوێت یەك "خاڵ" لە شوێنێکی تایبەتیی پەڕەکاغەزێکی سپیدا دابنێت، دەتوانێت بەوپەڕی ئاسانی ئەم کارەی ئەنجام بدات..

بەڵام ئەگەر داوای لێ بکرێت لە یەك کاتدا چەندین "خاڵ" لە چەند جێیەکی جیا جیادا دابنێت، ئەوا کارەکە ئاڵۆزی و گیروگرفتی تێ دەکەوێت و بۆی ئەنجام نادرێت.

کەچی دەبینین زیندەوەرێکی بچووك لە تەنها یەك کاتدا کۆڵی قورسی چەندین کاروباری جیاجیا هەڵدەگرێت، کە دەبوو بەمە ڕێساکەی تێکەڵ و پێکەڵ ببوایە و، لەگەڵ هاتنەدەرەوەی چەندین وشەی زۆر لە یەك کاتدا و ڕۆیشتنیان بە یەکەوە بۆ ناو گوێکان، ئەو ڕێسایە پەرش و بڵاو و پەرتەوازە ببوایە..

بەڵام من بە "عین الیقین" و بە بەڵگەی وشەی "هُـــوَ" کە بوو بە کلیل و قیبلەنمایەك بۆم، بینیم کە هەزاران خاڵ و پیت و وشەی جۆراوجۆر لەسەر هەموو بەشێك لە بەشەکانی هەوا - کە بە بیر گەشتی تێدا دەکەم - دادەنرێن، یاخود دەکرێ تیایاندا دابنرێن. تەنانەت دەگونجێ هەموو ئەمانە لە ئەستۆی تەنها یەك گەردیلە دابنرێن، بێ ئەوەی هیچ تێکەڵی و تێهەڵکێش بوون و ڕێسا تێکچوونێك ڕووبدات.

دەبێ ئەوەش بزانین کە جگە لەم کارانەی باسمان کردن، ئەم گەردیلەیەی هەوا چەندین کار و ئەرکی زۆری تریش لە هەمان کاتدا ئەنجام دەدات و هیچ کارێکیانی لێ تێك ناچێت و، چەندەها کۆڵی قورسی لەسەر شان دادەنرێت بێ ئەوەی هیچ جۆرە لاوازی و تەمبەڵی‌یەك دەربڕێت..

ئەوەتا هەمیشە ڕێسای خۆی دەپارێزێت و هەرگیز نابینین لە ئەنجامدانی کار و ئەرکە جۆراوجۆرەکانی سەرشانیدا کەمتەرخەمی بنوێنێت، چونکە هەزاران هەزار وشە و دەنگی جیاجیا و جۆراوجۆر دەڕۆنە ناو ئەو گەردیلانەوە و بە هەمان جۆریش لێیان دەچنە دەرەوە، بێ ئەوەی تێکەڵی یەکتر ببن و سەر لە یەکتر تێك بدەن. وەك بڵێی ئەو گەردیلانە خاوەنی چەندین گوێی بیسەری بچووکی بە ئەندازەی خۆیان بن و، گەلێ زمانی وردی بچووکیان بێت کە لەگەڵ خۆیاندا لەبار و شیاو بن و، لەو ڕێیەوە ئەو وشانە بچنە ناو ئەو گوێیانەوە و لەو زمانە وردانەشەوە دەربچن.

سەرەڕای ئەم هەموو کاروبارە سەیرانەش، هەموو گەردیلەیەك و هەموو بەشێك لە بەشەکانی "هەوا" بەوپەڕی سەربەستی دەجووڵێن و، بە زمانی حاڵ و لە کاتی کەیف و شادیی (جەزبە و حاڵ)دا زیکری بەدیهێنەری خۆیان دەکەن و بە زمان و شایەتیدانی ئەو ڕاستی‌یەی ئێستا باسمان کرد و پڕ بە دەم: ﴿لا إِله إِلاّ هو﴾ و ﴿قل هو الله أحد﴾ دەڵێن.

خۆ کاتێ کە زریان و ڕەشەبای سەخت هەڵدەکات و، هەور نەعرەتەی لێ دەبێتەوە و، ئاسمانیش بە ڕووناکیی هەورە برووسکە دەدرەوشێتەوە.. ئا لەو کاتەدا ڕەوتی هەوا دەگۆڕێت و دەبێ بە چەندەها شەپۆلی تێکەڵوپێکەڵ، کەچی لەگەڵ ئەوەشدا و بە هیچ جۆرێك ڕێسای گەردیلەکان لە کاتی ئەنجامدانی کاروبارەکانیاندا تێك ناچێت و هیچ کارێك ڕێی جێبەجێ کردنی کارێکی تری لێ ناگرێت!!

ئەم ڕاستییەم بە "عين اليقين" بینی.

کەواتە دەبێ (گەر کاری هەوا بە سروشت و هۆکارەکان بسپێررێت) هەموو گەردیلەیەك و هەموو بەشێك لە بەشەکانی "هەوا" خاوەنی زانست و دانست و ویست و هێزی ڕەها بێت و، توانا و دەستەڵاتی تەواوی بەسەر گشت گەردیلەکاندا هەبێت، تاکو بتوانێت ئەو هەموو کار و فرمانە جۆراوجۆرانە بە تەواوی جێبەجێ بکات!!

خۆ دیارە ئەمەش بە ئەندازەی ژمارەی گەردیلەکان بەتاڵ و مەحاڵ و نەگونجاوە و، تەنانەت هیچ شەیتانێکیش شتی وای لە دەم دەرناچێت.

کەواتە شتێکی ئەوپەڕی ڕوون و ئاشکرا و بەڵگەنەویستە و، تەنانەت بە "حق اليقين" و "عين اليقين" و "علم اليقين" دەزانرێت کە:

ئەم لاپەڕەیەی "هەوا" لاپەڕەیەکی بگۆڕە و، بەدیهێنەر بەپێی زانستی ڕەها و بە قەڵەمی توانست و قەدەری خۆی، چیی بوێت تیایدا دەنووسێت و، بەوپەڕی داناییەوە قەڵەمی خۆی تێدا تاو دەدات.. هەوا لاپەڕەیەکە وەك تابلۆیەکی کوژانەوە و تیانووسین (لوح المحو والإثبات) وایە بۆ کاروبارە نووسراوەکانی ناو "لوح المحفوظ" لەناو جیهانی پڕ لە ئالوگۆڕی دنیادا.

هەروەك "هەوا" بەم کاروبارە سەرسوورِهێنەرانەی کە باس کران بەڵگەیە لەسەر درەوشانەوەی "یەکتایی" خوای گەورە لە کاتی ئەنجامدانی تەنـها یـەك دانە ئەرکی سەرشـانیدا کـە گواستنەوەی دەنگەکانـە و، لـە هـەمان کاتیشـدا مەحاڵە لەژمارەبەدەرەکانی "ڕێی گومڕایی" ڕوون دەکاتەوە..

هـەروەك هـەوا ئـەم کارانـە ئـەنجام دەدات، لـە هـەمان کـاتدا چـەندین کاروبـاری لەوپەڕی گرنگـی و ڕێکوپێکیـدا و بێ هیـچ تێکـەڵ بـوون و لـێ تێکچوونێکیش جێبەجێ دەکـات، وەك: گواسـتنەوەی مـاددە ناسـکەکانی چەشنی کارەبا و بکێش و پاڵنەر(الجاذبة والدافعـة) و ڕووناکی.. لـە هەمـان کاتیشـدا دەڕواتە ناو ڕووەك و گیاندارەکانیشەوە لە ڕێی هەناسەدانیانەوە و لەوێیش بەوپەڕی وردی و ڕێکوپێکی چەندین کاری سەبارەت بـە ژیـانی ئـەو ڕووەك و زیندەوەرانە جێبەجێ دەکـات.. هـەروەها لـە هـەمان کـاتدا ئـەرکی پیتاندنی ڕووەك دەخاتە ئەستۆیەوە و.. چەندەها کـار و فرمـانی تـری بنـەڕەتیی وەك ئەمانە ئەنجام دەدات.

ئەمانە بە دڵنیاییەکی تەواوەتی دەیچەسپێنن کـە "هـەوا" عەرشێکی مـەزنی وەهایە بە فـەرمان و ویستی مـەزنی خـوای گـەورە دەجووڵـێتەوە و، بـە "عـین الیقین" دەیچەسپێنێت کە هەرگیزاو هەرگیز هیچ گریمانێك لە کایەدا نییە بۆ ئەوەی "ڕێکـەوتی کتوکوێر" و "هۆکـارە بەرەڵا" و "مـاددە کۆلـەوار و بـێ گیـان و بێ ژیانـەکان" دەسـتیان لـەو نووسـینە بێ وێنەیـەی ئـەو لاپەڕەیـەی "هەوا" و لە ئەنجامدانی کارەکانیدا هەبێت..

بەمەی پێشـوو، تا ڕادەی "عین الیقین" قەناعەتی تەواوم پەیدا کرد و زانیـم کە: هەموو یەکێك لە گەردیلەکانی هەوا، بـە زمـانی حـاڵی خۆیـان، هـەردەم ﴿قل هو الله أحد﴾ و ﴿لا إله إلاّ هو﴾ دەڵێنەوە!

هەروەك بەم کلیلە - واتە کلیلی: "هُوَ" - ئەم هەموو کاروبارە سەیرانەم تەنها لە ڕووە ماددییەکەی هەوادا بینی، تێکڕای توخمی هەوایش بە گشتی لە بەرچاومدا وەك وشەی "هُوَ"ی لێ هات و، بوو بە کلیلێك بۆ جیهانی مەعنا و میسال..

چونکە بۆم دەرکەوت کە جیهانی میسال[1] وەك کامێرایەکی یەکجار مەزن وایە، لە یەك کاتدا چەندەها وێنەی لەژمارەبەدەری هەرچی ڕووداوی دنیا هەیە دەگرێت، بێ ئەوەی ئەو وێنانە تێکەڵی یەکتر ببن، یان تێکبچن و بئاڵۆزێن. بە ڕادەیەك کە ئەم جیهانی میسالە چەندین دیمەنی مەزن و فراوانی دوارۆژی بە ئەندازەی هەزاران هەزار دنیای تێدا کۆ بووەتەوە، کە چەندین بارودۆخی فانیی چەند بوونەوەرێکی "فانی" و بەرهەمی ژیانی کاتیی ئەوان لە چەندین دیمەن و تابلۆی نەمر و بەردەوام و لە بەردەم ئەهلی بەهەشت و بەختەوەریی هەمیشەیی و لە چەندەها پیشانگای هەتاهەتاییدا، پیشان دەدات. بەم کارەش ڕووداوەکانی دنیا و یادداشتە جوانەکانی ڕابوردوویان یاد دەخاتەوە.

بەڵگەی بێ گومانیش لەسەر بوونی "لوح المحفوظ" و جیهانی میسال و نموونەی بچووکی ئەم دوانە: هێزی پارێزکاری ناو کەللەسەری مرۆڤ و توانای ئەندێشەیەتی..

چونکە هەرچەند ئەم دوانە ئەوەندە بچووکن جێی تۆوە خەرتەلەیەکیش ناگرن، کەچی کارەکانیان بە تەواوی و بێ تێکەڵ بوون و لێ تێکچوون و، بەوپەڕی وردەکاری و ڕێکی جێبەجێ دەکەن، بە ڕادەیەك کە دەڵێی هەریەکەیان کتێبخانەیەکی پڕ لە زانیاری و بەڵگەنامەیان تێدایە.

---

(١) لێرەدا بە کورتی باس کرا، چونکە بارودۆخی دەوروبەرمان دەرفەتم نادات لەگەڵ بەڵگە گومانبڕەکانیدا ڕوونی بکەمەوە. (دانەر)

ئەمەش بۆمان دەچەسپێنێت کە ئەم دوو هێزەی مرۆڤ، دوو نموونەی بچووکی "لوح المحفوظ" و "جیهانی میسال"ن.

بەم جۆرە و بە "علم الیقین" زانرا کە:

"هەوا" و "ئاو" بە تایبەت شلەی "مەنی"، کە دوو توخمی ئەوتۆن گەلێ زیاتر لە گڵ(خاك) دەبن بە بەڵگە لەسەر بوونی خوای گەورە (وەك لە سەرەتای ئەم بابەتەوە باس کرا).. زانرا کە ئەم دوانە دوو لاپەڕەی فراوانن قەڵەمی توانست و دانست نووسینێکی دانایانە و ڕەوانیان تێدا دەنووسن و.. ویست و، قەڵەمی قەدەر و، توانستی خواوەندیش تیایاندا دەگەڕێن و دێن و دەڕۆن.

ئیتر دەست تێوەردانی "ڕێکەوت" و "هێزی کتوکوێر" و "سروشت"ی کەڕ و "هۆکار"ە بەربادە بێ گیانەکان لەو نووسینە پڕ لە داناییەدا، کارێکی سەد لە سەد مەحاڵ و نەشیاو و نەگونجاوە.

(پاشماوەی ئەم باسە لە کاتی ئێستادا نەنووسرا)!

هەزار هەزار سلاو بۆ هەموان

ڕوانین بۆ بەدیهێنراوانی خوا

(پەراوێزێکە بۆ پەیامی کلیلی جیهانی نوور)

ڕۆژێکیان لەگەڵ دوو قوتابیی نووری زانکۆدا بە ئۆتۆمبێل لە سەفەرێکدا بووین و لە ڕێی ڕادیۆی ئۆتۆمبیلەکەوە، کە بە هیچ پەیوەندی‌یەکی تەلی‌یەوە پەیوەست نی‌یە، گوێمان لە ئاهەنگی یادی لەدایکبوونی پێغەمبەر ﷺ دەگرت کە لە شوێنێکی دوور ساز کرابوو.

بەو دوو قوتابی‌یەی زانکۆم وت:

بەڵگە لەسەر دەرکەوتنی بەدیهی و بێ پەردەی "توانست"ی خوا لە "ڕووناکی"دا، بە وێنەی دەرکەوتنی "ژیان" و "وجوود"، ئەمەی خوارەوەیە:

ئەو هەوا و ڕووناکی‌یە مەعنەوی‌یە یەکجار کەمەی کە هێندەی سەری نینۆکێك دەبێت و لەم ئامێرە بچووکەدایە، تەنها وشەکانی ئەم مەولوودە نەبەوی‌یە وەرناگرێت و پاشان بیانلێتەوە، بەڵکو لەگەڵ ئەمەشدا گوێ لە هەزاران وشە دەگرێت و بە وێنەی بیستنی ئەم مەولوودە نەبەوی‌یە هەموو ئەو وشانەی تریشمان بە ڕوونی بە گوێدا دەدات کە هەزاران ئێستگای جیهان پەخشی دەکەن.

بەو واتایەی کە بچووکترین بوونەوەری "جوزئی" دەبێت بە گەورەترین شتی "کوللی".

واتە ئەم هەوا یەکجار کەمە بە ئەندازەی کارمەندی و ئەرکەکانی هەوای دەوراندەوری گۆی زەوی ئەرك و کار ڕادەپەڕێنێت. واتە بچووکترین شتی "جوزئی" هێندەی گۆی هەوای دەوراندەوری زەوی "گەورە" دەبێت.

جا ئەگەر ئەم کارە بە درەوشانەوەی "توانستی خواوەند" دانەنرێت، ئەوا خورافەتێکی هێندە سەیر سەرهەڵدەدات کە هێندە شتانی دژ بە یەکی تێدا کۆبوونەتەوە جێیان لە هیچ ئەندێشەیەکدا نەبێتەوە! چونکە گۆڕان و هەڵگەڕانەوەی شتێك بۆ دژەکەی خۆی کارێکی مەحاڵە، ئەی ئایا چۆن ئەم شتە جوزئییەی کە بە هەزاران پلە بچووکە، بە هەزاران جار دەبێت بە شتێکی گەورە و کوللی؟

هەروەها چۆن ئەم بێ گیانە دەستەوسانەی کە هەست بە هیچ شتێك ناکات، دەبێت بە خاوەن توانا و هەست و ویست و پەی بردن؟

دیارە ئەمە خورافەتێکە کە سەدان خورافەت و شتانی دژ بە یەکی بێ وێنەی لە خۆدا هەڵگرتووە!

بەو واتایەی کە ئەم کارە - بە ئاشکرا و بەڵگەنەویستی - لە ڕێی تیادەرکەوتنی "توانستی خواوەند"ەوە ئەنجام دەدرێت. ئەو شتەش کە ئەم درەوشانەوە فراوانە لە هەوادا بە گشتی دەنوێنێت، واتای ئەم فەرموودە پیرۆزە ڕوونی دەکاتەوە کە دەفەرموێت:

"إنّ لله مَلَكا له أربعون ألف رأس، في كل رأس أربعون ألف لسان، يسبح أربعين ألف تسبيحة بكل لسان"..

بەو واتایەی کە لە یەك چرکەدا شەست و چوار ترلیۆن تەسبیحات دەکات.

واتە ئەو هەوایەی کە دەوراندەوری زەویی داوە، بە وێنەی ئەم مەلائیکەتەیە.

بە واتایەکی تر:

بە ئەندازەی ژمارەی تەسبیحاتەکانی ئەم مەلائیکەتە وشەی خاوێن و جوان لەسەر لاپەڕەی هەوادا دەنووسێت.

هەوای دەورواندەوری زەوی دەڵێت: ئەم فەرموودە پیرۆزە هەواڵی من و ئەو مەلائیکەتە ڕادەگەیەنێت کە سەرپەرشتیی کارەکانی منی لە ئەستۆدایە. چونکە لە نێوان هەموو وشەکانی مرۆڤ و دەنگە بێ سنوورەکانی تردا، ئەم وشە خاوێنانە بە هەموو پیتەکانیانەوە و بێ هیچ لێ تێکچوونێك و بە نەبرە و دەنگی جیاوازی قسەکەر، دەڕۆنە ناو گوێکانەوە، هەرچەندەش ئەو وشانە لەگەڵ هەموو دەنگ و وشەکانی تردا تێکەڵی یەکتری بوون.

کەواتە هەرگیز لە تواناادا نییە ئەم کارەی کە بە هەست و شعوورێکی کامڵ و هەمەکی ئەنجام دەدرێت و ئەرکی سەرشانی تەنها یەك دانە گەردیلەی منە، بدرێتە پاڵ من یان هەر هۆکارێکی تر!

واتە تەنها درەوشانەوەی "توانستی ئەزەلیی خواوەند"ە ئەم کارە ئەنجام دەدات، کە "ویست" و "زانست"ێکی هەمەلایەنگری لەخۆ گرتووە و، درەوشانەوەیەکی گشتییە هەموو شتێك دەگرێتەوە و، بەهۆی درەوشانەوەی "ئەحەدییەت"ی خواوەندیشەوە ئامادە و بینەرە لە هەموو شوێنێکدا.

زیاتر لە ملیۆنەها شایەتیدەرمان لەسەر ئەم ڕاستییە بە دەستەوەیە، کە یەکێك لەوانە "ڕادیۆ"یە.

ناوەرۆکی ئەو بەراوردەی "وتەی دوازدەهەم" کە لە نێوان حیکمەتی قورئان و فەلسەفەی مرۆڤدا ساز کراوە، ئەمەی خوارەوەیە:

ئەو فەلسەفەیەی کە مرۆڤ بەدەستی هێناوە، پەردەی عادەت و ڕاهاتن بەسەر موعجیزاتی توانست و کارە دەراساکانی میهرەبانیی خوای گەورەدا دەداتەوە و، بەڵگەکانی "یەکتایی" و ئەو نیعمەتە مەزنانەش نابینێت کە لە ژێر

پەردەی ئەو شتە عادەتی‌یانەدا شارراونەتەوە و، دەریان ناخات و ڕێنمایی خەڵکی‌یان بۆ لا ناکات. لە کاتێکدا کە ئەگەر هەر شتێکی جوزئی و تایبەتی لە دەرەوەی کارە عادەتی‌یەکاندا ببینێت، ڕوویان تێدەکات و بایەخیان پێ دەدات..

بۆ نموونە:

"فەلسەفە" موعجیزاتی توانستی خوای گەورە لە بەدیهێنانی مرۆڤی ڕێکوپێکدا نابینێت و بایەخی پێ نادات، کەچی بە سەرسامی و سەرسووڕمانەوە سەرنجی خەڵکی بۆ لای مرۆڤێك کە دوو سەر یان سێ قاچی هەبێ ڕادەکێشێت، کە لە دەرەوەی یاسا گشتی‌یەکەدان!

واتە لە ژێر پەردەی عادەتدا موعجیزاتی گشتی و هەمەکیی خوای گەورە دەشارێتەوە و، لە هەمان کاتدا ئەو ماددانەی کە جوزئین و لە ئەرکی سەرشانیان لایان داوە، دەکات بە مایەی پەند لێ وەرگرتن و تێڕامان!

هەروەها - بۆ نموونە - ئەو موعجیزاتانە نابینێت کە لە "ژیاندن"ی منداڵی مرۆڤ و بێچووی زیندەوەراندا هەن، بەڵکو بە کارێکی ئاساییان دادەنێت و بایەخیان پێ نادات..

بەڵام بایەخ بە باسی مێروویەك دەدات کە لە بنی دەریادا لە دەستە و تاقمەکەی خۆی بەجێ ماوە و "دەستی یارمەتی"ی ڕۆزیدەر گەڵایەکی سەوزی بە هاناوە ناردووە تا پێی بژی و، ئەم ڕووداوەش فرمێسکی بە چاوی ڕاوچی‌یانی ماسیدا هێناوە و بەسەرسووڕمانەوە لێی دواون! تەنانەت لە کاتی خۆیدا یەکێك لە ڕۆژنامەکانی ئەمریکاش باسی کردووە.

کەچی هەزاران هەزار موعجیزەی ڕۆزیدانی وەك ئەمە لە بچووکترین زیندەوەردا هەیە، چونکە شلەمەنیی ژیان لە مەمکی دایکانەوە بۆ ئەو وردیلانە هەڵدەقوڵێت. لەگەڵ ئەوەشدا فەلسەفەی مرۆڤ ئەم موعجیزەی

چاکەکاری و میهرەبانی‌یەی خواوەند نابینێت هەتا شوکری لەسەر پێشکەش بکات و باوەڕ بە پەروەردگاری میهرەبان بهێنێت تا شوکرانەبژێریی بۆ دەرببڕێت.

بەم جۆرە، حیکمەتی قورئانی پیرۆز ئەو پەردەی عادەت و ڕاهاتنە دەدڕێنێت کە بەسەر ڕووی بوونەوەراندا دراوە و، گرۆی مرۆڤ بەرەو ئەو موعجیزاتە هەمەکی و نیعمەتە گشتی‌یانە ڕێنمایی دەکات کە خوای گەورە بە سەرجەمی بوونەوەرانی بەخشیون. ئیتر لەم ڕێیەوە ئەو بوونەوەرانە پەروەردگاری خۆیان دەناسن و، "حیکمەتی قورئان"یش بەم کارەی خۆی هەموان بەرەو بەندایەتی کردنی هاودەم لەگەڵ شوکرانەدا بۆ خوای گەورە، دەداتە بەر.

کەواتە سەیرترین و نامۆترین هەڵەی فەلسەفەی مرۆڤ لەمەی خوارەوەدا دەردەکەوێت:

ئەم مرۆڤەی کە "ویست" و "جوزئی ئیختیاری"یەکەی خۆی بەشی کارێکی یەکجار ڕواڵەتی و جوزئیی وەك "ئاخاوتن" ناکات و ناتوانێت ئەم کارە بۆ خۆی بەدی بهێنێت، بەڵکو هەر هێندەی لە توانادایە کە هەوا دەکاتە ژوورەوە بۆ ناو شوێنی دەرچوونی پیتەکان و، ئیتر خوای گەورەش لەسەر بناغەی ئەم کەسبە جوزئی‌یەی بەندەکەی وشەکان بەدی دەهێنێت و هەزاران نوسخەیان لە هەوادا لەبەر دەگرێتەوە..

جا ئەم مرۆڤەی کە تا ئەم ڕادەیە دەستی لە "بەدیهێنان"دا کورت و کۆتایە، بە ناولێنانی "بەدیهێنانی مرۆڤ" لە موعجیزەیەکی هەمەکیی توانستی خواوەند، کە هەموو هۆکارەکانی گەردوون لە ئاستیدا دەستەوسان دەمێنن، کارێکی هێندە هەڵە ئەنجام دەدات کە هەرکەسێك بە ئەندازەی گەردیلەیەك هەست و شعووری ببێت پەی بەو هەڵەیە دەبات.

بۆ نموونە:

مرۆڤێکی دەستەوسان، بەهۆی ئیلـهامێکی خواییـەوە، واتـە بـە جـۆرە گیرابوونێکی دوعای فیعلی و کردار، لە ڕێی دۆزینـەوەی ئامێری "ڕادیۆ"وە یاسایەکی خوایی - کە هەزاران کـاری دەراسای تێدایـە - کـردووە بـەهۆی سوودگەیاندن بە گرۆی مرۆڤ. جا بزانە کارێکی چەندە هەڵەیە کە مرۆڤ بڵێت:

(بەڵێ، ڕادیۆ فـلان داهێنـەر بـەدیی هێنـاوە.. فـلان کـەس هـێزی کارەبـای دروست کردووە.. کەسانی تریش هەن بۆ دروسـت کردنـی ماددەیـەك هـەوڵ دەدەن کە شتانی ناو مێشکی مرۆڤ بخوێنێتەوە)!

بەڵێ، خوای گەورە جیهانی وەك میوانخانەیـەك بـەدی هێنـاوە کـە شایانی مرۆڤ بێت و، هەموو پێداویستی‌یەکانیشی تێدا بۆ ئامادە کردووە. ئنجـا وەك جۆرە خواستێکی ئەم میوانداری‌یـە، لـە هـەندێ سـەردەم و ڕۆژگـاردا و لـە ئـەنجامی دوعـای فیعلـی و کـردەوەی مرۆڤـەوە کـە بریتی‌یـە لـە: توێژینـەوە و گەڕانی یەك لە دوای یەکی بیرەکانی مرۆڤ بە دوای ڕاستی‌یەکاندا، هـەندێ نیعمەتی پێ دەبەخشێت کە پێشتر سەبارەت بەو پەنهان بوون.

جا لە کاتێکدا کە پێویست بـوو مـرۆڤ بەرامبـەر بـەم نیعمەتانـە سوپاسی پێشکەش بە پەروەردگاری خۆی بکردایە، کەچی خۆی دووچاری کوفران و ناشکوری‌یەکی گەورە دەکات و لە بیری دەچێت کە ئەم نیعمەتەی لـە لایـەن خواوەنـدەوە پێ بەخشـراوە و، بـە جۆرێـك بـۆی دەڕوانێـت کـە بەدیـهاتووی مرۆڤێکی ئاسـایی و دەستەوسـانی وەك خـۆی بێـت و، دەیداتـە پـاڵ کارامـەیی ئەو کەسە! تەنانەت لە بیری کەسانی تریشیان دەباتەوە کە ئەو نیعمەتانە چـەند کارێکی دەراسای چاکەکاری‌یـەکی گشتین و، بـە "زانسـت" و "ویسـت" و "میـهرەبانی" و "هەسـت و شـعوور"ەوە بـە مـرۆڤ بەخشـراون، چونکـە تەنـها

هۆکار و دیمەنێکی ئەو چاکەکارییە دەبینێت و، ئەو کارەش بە "ڕێکەوت"ی هەڕەمەکی و "سروشت" و "مادده بێ گیانەکان" دەسپێرێت!

دیارە ئەم کارەش دەرگای نەزانی و نەفامیی ڕەهای لێ دەخاتە سەرپشت کە هەرگیز بۆ ئەم مرۆڤە ڕێزلێ گیراوە ناشێت کە لە جوانترین نرخ و ڕێزدا بەدی هێنراوە.

لەبەر ئەوە، دەبێ بە ڕوانینی "حەرفی" نەك "ئیسمی" و بەپێی دەستووری:

وفي كلّ شيءٍ له آية تدلّ على أنّه واحد

سەیری بوونەوەران بکرێت، تاکو مرۆڤ بە جۆرێکی ڕاستەقینە بەرەو پلە و ئاستی شایستەی ئادەمیزاد بەرز ببێتەوە!

﴿سُبْحَانَكَ لا عِلْمَ لَنَا إِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾.

* * *

شیکردنەوەی مێژووی ژیانی دانەر

باسمه سبحانه

برایانی هاوڕێ و ئازیزم!

یەکەم:

پیرۆزبایی یادی مەولوودی نەبەویی پیرۆز و سەرکەوتنتان لە کارەکانتاندا لێ دەکەین و، مژدەی بڵاوبوونەوەی "پەیامەکانی نوور"تان لە ناوەندەکاندا بە شێوەیەکی کاریگەر و چاوەڕوان نەکراو دەدەینێ و، بەم بۆنەیەوە پیرۆزبایی ئاراستەی هەموو قوتابیانی نوور دەکەین.

دووهەم:

لەم شەوە پیرۆزەدا خاتیرەیەکی بەهێز هاتە دڵمەوە، کە بەم جۆرەی خوارەوەیە:

بە بۆنەی نووسینی ئەو کارە دەراسایانەی ژیانی سەعیدی کۆن و نوێ کە قوتابیانی زانکۆی ئەستەمبووڵ لە "مێژووی ژیان"مدا نووسیویانە، دوو دانە ڕا و بیر و بۆچوون لە لای خوێنەران سەریان هەڵداوە:

یەکەمیان:

باوەڕباشی‌یەکی وەك هی ویلایەت و زۆر لە سەرووی توانا و سنووری خۆمەوە بۆ "هاوڕێیانمان" دروست بوو.

دووهەمیان:

گومان و دوودڵی‌یەکیش، کە هەزار جار لە توانای من بەدەرە، لەلای "نەیاران" و "ئەهلی فەلسەفە" پەیدا بوو. چونکە پێیان وابوو کە زیرەکی و دەهائێکی یەکجار دەراسا لە مندا بێت. تەنانەت هەندێکیان کەوتنە وەهمی ئەوەی کە سیحرێکی یەکجار بەهێز لە ئارادا بێت!

لە گەلێ شوێندا چەند پرسیارێکم بەم واتایانەی پێشوو ئاراستە کرا و، داوایان لێ کردم کە بە شێوەیەکی ماددی و مەعنەوی مەسەلەکە ڕوون بکەمەوە.

وا منیش لە لایەنی خۆمەوە ناچار بووم، لەبەر ئەو خاتیرەیەی کە ئەمشەو هاتە دڵمەوە، حەقیقەتێك ڕوون بکەمەوە کە گەلێ پێشەکیی هەیە.

پێشەکیی یەکەم:

تۆوی درەختی سنەوبەر، کە قەبارەکەی بە ئەندازەی دەنکە گەنمێکە، دەبێت بەهۆی پەیدا بوونی درەختێکی گەورەی سنەوبەر. واتە توانستی خوای گەورە ئەو درەختە سەرسووڕهێنەرە لەو تۆوە بەدی دەهێنێت..

لەوانەشە ئەو تۆوە جگە لە ڕێژەی یەك لە ملیۆن هیچ بەشێکی تری لەو بەدیهێنانەدا نەبێت، چونکە قەڵەمی توانستی خوایی پێڕستێکی مەعنەویی ئەو درەختەی لەو تۆوەدا تۆمار کردووە.

جا ئەگەر ئەم کارە هی توانستی خوای گەورە نەبێت، دەبێ پڕ بە شارێکی گەورە کارگەی زۆر و زەبەندە بۆ بەدیهێنانی ئەو درەختە هەبێت، تاکو ئەو درەختە سنەوبەرە بە لق و پەلەکانیەوە دروست ببێت!

بەم جۆرە، یەکێك لە بەڵگەکانی مەزنی و توانستی خوای گەورە لەوەدایە کە لە شتێکی یەکجار بچووکی وەك "تۆو" گەلێ شتی مەزنی بە ئەندازەی چیاکان بەدی دەهێنێت.

جا به وێنەی ئەم نموونەیە، وا من بە نیازێکی خاوێن و قەناعەتێکی تەواوی ئەوتۆ کە هیچ خۆنەویستی و تەوازوعێکی دەستکردی تێدا نییە، ڕایدەگەیەنم کە:

خزمەتگوزارییەکانم و ڕووداوەکانی ژیانم لە حوکمی "تۆو"ێکدان تاکو بین بە سەرەتا و بنەمای خزمەتێکی ئیمانیی مەزن. ئەوەتا چاودێریی خوای گەورە لەم سەردەم و ڕۆژگارەدا درەختێکی بەرداری بە "پەیامەکانی نوور" - کە لە قورئانی پیرۆزەوە سەرچاوەیان گرتووە - لەو تۆوە پێگەیاندووە و بەخشیویە.

جا بۆ ئەوەی دڵنیا بن، سوێندتان بۆ دەخۆم و دەڵێم:

هەرگیز من هیچ توانا و تایبەتکارییەکم لە خۆمدا شك نەدەبرد بۆ ئەو کارە دەراسایانەی کە بەسەر ژیانمدا هاتن. بۆیە هەرکاتێ بیرم لێ دەکردنەوە و، بۆ توانا و لێهاتنەکانی خۆمم دەڕوانی تووشی سەرسووڕمان دەبووم، تەنانەت هیچ لێهاتنێکیشم لە خۆمدا نەدەبینی بۆ بەڕێکردنی کاروبارەکانی ژیانی خۆم و پەیوەندییەکانم بە کۆمەڵەوە، چ جای ئەوەی خاوەنی دەهاء و زیرەکی و ویلایەتی نائاسایی بم!

بەڵێ، چەند حاڵەتێك لە منەوە دەرکەوتن کە سەرنجی خەڵکییان بۆ لا ڕاکێشام، بەڵام هەر هەموویان لە دەرەوەی ویست و ئیختیاری مندا بوون، کەچی بە چەشنێك پێش چاو دەکەوتن کە وەك بڵێی جۆرێك بن لە ڕاکێشانی سەرنجی خەڵك بۆ لای من. لە ڕاستیشدا لەو ڕووەوە بوون کە ئەو گومانە باشەی خەڵکی بەرامبەر بە من هەیان بوو، بە درۆ نەخرێتەوە.

جا لەبەر ئەوەی حیکمەتی ئەوەم نەدەزانی کە بۆچی من لە ڕاستیدا بەو جۆرە نیم کە خەڵکی بە گومانی باشی خۆیان بۆم دەڕوانن و، بۆچی من هیچ سوودێکم بۆ دنیا نییە و، کەچی خەڵکیش ڕوویان تێکردووم و هەزار و یەك

ئەوەندەی پلەی خۆم بەرزتر بۆم دەڕوانن.. لەبەر ئەوە، هەمیشە ئەم کارەم بە پێچەوانەی تەواوەتیی حەقیقەتەوە دادەنا!

بەڵام هەزار شوکر و سوپاس بۆ ئەو خواوەندە گەورەیەی کە بە چاکە و بەخششی خۆی لە ڕۆژگارانی کۆتایی ژیانم و دوای بەسەرچوونی نزیکەی هەشتا ساڵی تەمەنم، شتێکی لە حیکمەتی ئەم کارە تێگەیاندم!

وا ئاماژە بۆ کەمێك لەو حیکمەتە دەکەم و، بەشێك لە نموونە زۆرەکانی ڕوون دەکەمەوە:

نموونەی یەکەم:

بەپێی ڕێ و ڕەسمی قوتابخانە ئایینی‌یەکان، دەبێ مرۆڤ لانی کەم ماوەی پازدە ساڵ زانستە شەرعی‌یەکان بخوێنێت، تاکو ڕاستی‌یەکانی ئایین و زانستە ئیسلامی‌یەکان بەدەست بهێنێت و فێریان ببێت.

جا لەو کاتانەدا، نەك هەر تەنها زیرەکی‌یەکی نائاسایی و هێزێکی مەعنەوی، بەڵکو جگە لەوە حاڵەتێکی سەرسوورهێنەریش لە سەعیدەوە دەرکەوت و سەری هەڵدا، کە لە دەرەوەی بازنەی گشت توانا و لێهاتنەکانیەوە بوو. چونکە تەنها دوای چاوگێڕانی بە ناو بابەتە سەرەتاییەکانی صەرف و نەحوو لە ماوەی یەك دوو ساڵێکدا، ئەو حاڵەتە سەرسوورهێنەرە سەری هەڵدا، وەك بڵێی لە ماوەی سێ مانگدا نزیکەی پەنجا کتێبی خوێندبێت!

ئەوەبوو لەو ماوەیەدا لە هەموویان تێگەیشت و ئیجازە و بەڵگەنامەی تەواوکردنیانی بەدەست هێنا!

جا ئەم حاڵەتە، دوای شەست ساڵ لە ڕوودانی، دەری خست کە:

تەفسیرێك بۆ قورئانی پیرۆز پەیدا دەبێت و لە ماوەیەکی کەمی ئەوتۆدا کە لە چوار مانگ تێپەڕ ناکات هەموو زانستە ئیمانی‌یەکان دەستی خوێنەری

دەخات و، ئەو "سەعید"ە لاوازەش کارمەند و خزمەتگوزاری ئەو تەفسیرە دەبێت.

هەر لە دەماودەمی ئەو بارودۆخەدا چەند واتایەك بە دڵدا دەهاتن، وەك بڵێی ئاماژەی غەیبی بن بۆ ئەوەی کە: ڕۆژگارێك دێتە پێشەوە قوتابخانە ئایینی‌یەکانی تێدا دەپووکێنەوە و، ئیتر ناتوانرێت نە لە پازدە ساڵ و نە لە یەك ساڵیشدا زانستە ئیسلامی‌یەکان دەست بخرێن.

نموونەی دووهەم:

گفتوگۆ و مونازەرەی ڕۆژگارانی دێرینی "سەعید" کە هێشتا منداڵ بوو لەگەڵ زانا بەڕێز و پایەبەرزەکاندا.. هەروەها وەڵامدانەوەی ڕاست و دروستی بۆ پرسیارەکانیان، بێ ئەوەی خۆی هیچ پرسیارێك ئاراستەی ئەوان بکات، هەرچەندەش پرسیارەکانیان لە قورسترین بابەت و مەسەلەدا هەڵبژێررابوون..

ئەم حاڵەتەی کە ئەوسا بە منەوە بینرا، پڕ بە دەم دەڵێم و دان بەوەدا دەنێم کە هی ئەوە نەبوو خاوەنی زیرەکی‌یەکی لەڕادەبەدەر یان توانا و لێهاتنێکی نائاسایی بم. نەخێر هی ئەوە نەبوو، چونکە من ئەو کاتە هێشتا منداڵێکی بچووك و گیرۆدەی زۆر دەردیسەری بووم و، تازە دەستم دابووە خوێندن و، بیرم پەرتەوازە و خۆیشم مایەی ورووژاندنی موناقەشەی خەڵکی بووم.

کەواتە من هەرگیز ئەوەم لە تواناد‌ا نەبوو کە وەڵامی پرسیاری زانا پایە بەرزەکان بدەمەوە، چونکە من هەر لەو کاتانەدا هەندێ جار لە موناقەشەی زانا بچووکەکان و قوتابیانی بچووکی زانستدا شکستم دەهێنا و بەسەرمدا سەردەکەوتن!

لەبەر ئەوە، قەناعەتی تەواوم هەیە بەوەی کە وەڵامە ڕاست و دروستەکانی ئەو کاتەم هی توانا و لێهاتنم و، لە زیرەکیی خۆمەوە نەبوون.

خۆیشم ماوەی حەفتا ساڵی ڕەبەق سەرم لەم دیاردەیە سوورِ مابوو. بەڵام وا ئێستا - بە فەزڵ و بەخشندەیی خوای گەورە - یەکێك لە حیکمەتەکانی ئەو دیاردەیە تێگەیشتم.

ئەویش بریتی‌یە لەمەی خوارەوە:

ئەو زانستانەی کە لەناو قوتابخانە ئایینی‌یەکاندا دەخوێندرێن - کە وەك تۆوی ئەو زانستانەن - درەختێکی بەرداریان لێ پێ دەگات و، خزمەتگوزاری ئەو درەختەش گەلێ حەسوود و نەیاری دەبێت..

جا هەروەك لە سەردەمەکانی پێشوودا "ئەهلی سوننەت" و "موعتەزیلە" لە دژی یەکتر دەدوان و بۆ هەڵوەشاندنەوەی ڕا و بۆچوونەکانی یەکتری و سەرکەوتنیان بەسەر ئەوی تردا کتێبیان دادەنا.. دەبوو - بەو پێیە - خاوەن مەشرەب و ڕێبازە جیاجیاکانی موسڵمانانی ئەم سەردەمەش ڕەخنەیان لە خزمەتگوزاری ئەو درەختە - درەختی نوور - بگرتایە، بە تایبەت زانایانی ئایین، کە چ لەبەر مونافەسە و چ بەهۆی جیاوازیی مەشرەب و چ لەبەر ئەوەی کە "پەیامەکانی نوور" گەلێ جار دەماریان دەورووژێنێت، چاوەڕوان دەکرا ڕەخنەیان ئاراستە بکردایە..

جا لە کاتێکدا کە دەبوو ئەمە ڕووی بدایە.. کەچی خوای گەورە ویستی لەسەر ئەوە بوو کە بە پێچەوانەی ئەم عادەتە دێرینەیە ئەم کارە بەرِێ بکات!

کەواتە هەزار و یەك جار شوکر و سوپاس بۆ خوای گەورە لەسەر ئەم نیعمەتە مەزنەی کە بە فەزڵی خۆی بەخشیی.

ئێستا من باوەڕی تەواوم بەوە هەیە کە هۆی نەنووسینی هیچ کتێبێك لە لایەنی زانایانەوە بۆ ڕەخنەگرتن لە "پەیامەکانی نوور"، وەڵامدانەوە ڕاست و دروستەکانی ئەوسای "سەعیدە بچکۆلە"یە بۆ زانا مەزنەکانی سەردەمی زوو! چونکە وەڵامە ڕاست و تەواوەکانی ئەو کاتەی سەعید غیرەت و

ئازایەتیی زانایانی ئێستای بە ئەندازەیەك خاو کردەوە کە خۆیان لە قەرەی پەیامەکانی نوور نەدا و ڕووبەڕووی نەبوونەوە! هەرچەندەش مەشرەبیان لەگەڵ هی پەیامەکانی نووردا جیایە و، گیانی موونافەسە و غیرەتی زانستیشیان لە خۆدا هەڵگرتووە!

لەبەر ئەوە، من لەو قەناعەتە تەواوەدام کە ئەمە یەکێکە لە حیکمەتەکانی ئەوەی زانایان ڕەخنەیان لە پەیامەکانی نوور نەگرت. چونکە ئەگەر ڕەخنەیان لێ بگرتایە، ئەوا دوژمنە پەنهانەکانمان و مولحیدان و شوێنکەوتووانیان ڕەخنەکەی ئەوانیان دەقۆزتەوە و، بە وێنەی بەڵگە و بەهانەیەکی یەکجار گرنگ دەیانگرت بە دەستەوە و، بۆ شکاندنی شان و شکۆی "پەیامەکان" و "زانایان"یش پێکەوە بەکاریان دەهێنا!

کەواتە سوپاسی نەبڕاوە و بێ کۆتایی بۆ خوای گەورە، کە تەنانەت لە لایەن ئەو زانا ڕەسمییانەشەوە کە پەیامەکان گەلێ جار قسەی بەجێی تێ سرەواندوون، هیچ بەرەنگاری و ڕەخنەیەك ئاراستەی "پەیامەکانی نوور" نەکران!

نموونەی سێهەم:

هەرچەندە "سەعیدی کۆن" هەر لە ڕۆژگارانی منالییەوە فەقیر حاڵ و باوکیشی دەستکورت و هەژار بوو، کەچی لەگەڵ ئەوەشدا سەدەقە و دیاریی لە خەڵکی وەرنەدەگرت. تەنانەت هەر نەیدەتوانی وەری بگرێت، مەگەر لە بەرامبەر شتێکەوە، هەرچەندەش لەو کاتانەدا تابڵێی موحتاج بوو..

هەروەها هیچ کاتێك "سەعید" نەدەڕۆشت بۆ وەرگرتنی "ئازووقە"، یان - پێی بزانێت - "زەکات"ی لە هیچ کەسێك وەرنەگرتووە، لە کاتێکدا کە داب و عادەتی ئەوسای کوردستان وابوو ئازووقەی قوتابیان لە لایەن خەڵکەکەوە دەدرا و خەرجیشیان لە زەکاتی ئەوان دابین دەکرا..

جا ئێستا قەناعەتێکی تەواوم هەیە بەوەی کە حیکمەتی ئەم دیاردەیەی ژیانی "سەعیدی کۆن" بریتی‌یە لەوەی کە:

لە دوا ڕۆژەکانی تەمەنمدا "پەیامەکانی نوور" - کە خزمەتێکی بەرز و بلند و بێگەردن بۆ ئیمان و ئاخیرەت - نەکەم بە هۆکار و پلیکانەیەك بۆ دەستکەوتەکانی دنیا و، بیانوویەك بۆ دەستخستنی بەرژەوەندی‌یە کەسی‌یەکان!

لەبەر ئەم حیکمەتەیە کە ئەم حاڵەتەم پێ بەخشرا، کە حاڵەتی نەفرەت و دوورەپەرێزیمە لەو ڕەفتارە بێ زیانە و دەست نەگرتنەوەیە لە خەڵکی. ئەوەبوو من بە ڕۆژیی مایەی بژێویم و، دەستکورتی و هەژاریی سەخت و، گوزەرانی کولەمەرگی ڕازی بووم، تاکو ئەو ئیخلاسە ڕاستەقینەیە نەشێوێت کە هێزی ڕاستەقینەی پەیامەکانی نوورە!

هەروەها هەست دەکەم کە ئەم کارە ئاماژەیەکی پڕ واتای وەك ئەمەی خوارەوەشی تێدایە:

هەر ئەم موحتاجی‌یەیە کە زانایان ناچار دەکات نوقمی خەمی ژیان و گوزەران ببن، تا لە ئەنجامدا وایان لێ دێت دەستەڵاتیان بەسەر خۆیاندا نامێنێت و ژێردەستی ئەم و ئەو دەبن!

نموونەی چوارەم:

لەو کاتەدا کە "سەعیدی نوێ" لە ڕۆژگارانی پیریی خۆیدا هەوڵی ئەوە دەدات بە تەواوی خۆی لە سیاسەت و کاروباری دنیا دوورە پەرێز بگرێت، کەچی بە پێچەوانەی هەموو یاسا و نەریت و ویژدانێك و تەنانەت بە پێچەوانەی ڕەفتاری مرۆییشەوە، ئەهلی دنیا بە درێژایی بیست و هەشتساڵی ڕەبەق، توند و تیژترین جۆرە چەپەڵەکانی ستەمیان لەگەڵدا نواند..

لە ئەنجامی ئەمەشدا ئەو سەعیدە لاوازەی کە پێشتر ئازاری مێشێکی پێ هەڵنەدەگیرا، تاڵترین ئازار و سەخت‌ترین دەردیسەریی ئەوانی بەو ئارامە

مەزن و خۆڕاگری‌یـە بێ وێنەیە قبوولْ کرد کە خوای گەورە لە بەرامبەر ئازاری سووکایەتی‌یە ناهەجێ کانی ئەوان پێی بەخشیبوو..

خۆ هەرچەندە خاوەنی میزاجێکی تووڕە و هەستێکی ناسکە و، هەر بە سروشت ترسی تێدا نی‌یە و، ئیمانیشی بە حەقیقەتی ئەوەی کە (ئەجەل هەر یەکێکە و ناگۆڕێت) جورئەتێکی لەڕادەبەدەری داوەتێ.. کەچی ئارامی و بێ دەنگی‌یەکی لە بەرامبەر ئەو هەموو ئازارانەوە نواند کە ئەوپەڕی مایەی ترس و بیمن! تەنانەت دوای چەشتنی ئەو هەموو جۆرە ئازار و سووکایەتی پێ کردنانە خۆشحالّی و شادمانی بە ڕۆحی بەخشران!

جا حیکمەتێکی ئەم دیاردەیە، وەك خۆم قەناعەتی تەواوم پێ کردووە، بریتی‌یە لەوەی:

پەیامەکانی نوور، کە تەفسیری ڕاستی‌یە ئیمانی‌یەکانی قورئانی پیرۆزن، بۆ هیچ شتێکی تری جگە لە ڕەزامەندیی خوای گەورە بەکار نەهێنرێن!

چونکە "ئەهلی سیاسەت" شوبهەی ئەوەیان بلاْو کردەوە کە گوایا "سەعید" ئایین لە پێناوی سیاسەتدا بەکار دەهێنێت، ئیتر بۆ ئەوەی ئایین نەکرێت بە ئامرازی سیاسەت "سەعید" بەند کرا و ئازار درا!

بەلاْم "قەدەری خوای گەورە" لە ژێر پەردەی ئەو فەرمانە ستەمکارانەیەی ئەهلی سیاسەتدا چەند زللەیەکی سۆز و میهرەبانیی لە "سەعید" وەشاند، تاکو ئەو "ئیخلاس"ە تێك نەدات کە لە "پەیامەکانی نوور"ەوە بەدەستی هێناوە و، پێی وت:

(نەکەی پەیامەکانی نوور - کە تەفسیری ڕاستی‌یەکانی ئیمانن - بکەیت بە هۆکارێك بۆ دەستخستنی سوودە کەسی‌یەکانی خۆت، تەنانەت بۆ کەمالاْتە مەعنەوی‌یەکانیشت.. هەروەها وریابە! ئەو پەیامانە نەکەیت بە بیانوویەك بۆ خۆدەربازکردن لە بەلاْ و ئازار و زیانەکان، تاکو ئەو ئیخلاسە

ڕاستەقینەیەی کە هێزی گەورەی پەیامەکانی نوورە لە هەموو کەموکووڕی و ناتەواوی‌یەك پارێزراو بێت).

جا ئێستا من قەناعەتی تەواوم بەوە هەیە کە ئەو زلـلانە چەند زلـلەیەکی میهرەبانی بوون لە لایەن قەدەری خواوەندەوە ئاراستەم کران. بەڵکو بە تەواوی دڵنیا بووم لەوەی کە هەرکات بە تەنها بۆ کاروباری دوارۆژی خۆم لێ ببڕێم و، تەنها سەرقاڵی پەرستشە تایبەتی‌یەکانی خۆم ببم و، واز لە خزمەتگوزاری‌یەکانم بۆ پەیامەکانی نوور بهێنم، یەکسەر - لەم کاتەدا - ئەهلی دنیا خۆیانم بەسەردا زاڵ دەکەن و ئازار و ئەشکەنجەم دەدەن!

ڕوونکردنەوەی ئەم نموونەی چوارەمە بە دوا نامەم دەسپێرم کە بە ناونیشانی: (هەر تەنها حەقیقەتە کە دەدوێت) و[1] تایبەتە بە ڕوونکردنەوەی هۆی ئەوەی کە ئەهلی سیاسەت لەبەر ئەوە "سەعید" دەخەنە بەندیخانەکانەوە تاکو نەهێڵن ئایین بۆ کاروباری سیاسەت بقۆزێتەوە و، سەعیدیش حیکمەتی ئەم کارە تێگەیشتووە کە بریتی‌یە لە چەند زلـلەیەکی میهرەبانانەی "قەدەری خوای گەورە". ئیتر دوای ئەوە چاوپۆشیی لەوان کردووە و، لە حیکمەتی ئەو ئارامگرتن و خۆڕاگری‌یە لەڕادەبەدەرەش تێگەیشتووە کە خوای گەورە پێی بەخشیوە.

نموونەی پێنجەم:

ئەم سەعیدە هەژارە هەرچەند پێویستی‌یەکی لەڕادەبەدەری بە نووسین و خەت خۆشی هەبوو، چونکە وا ماوەی حەفتا ساڵە بەو کارەوە سەرقاڵە و، هەندێ جار ناچارە ڕۆژانە دووسەد لاپەڕە بخوێنێتەوە و هەڵەکانیان ڕاست بکاتەوە.. کەچی لەگەڵ ئەوەشدا هێندە شارەزای نووسین و خەت نی‌یە کە منالێکی زیرەکی دە ساڵی لە ماوەی دە ڕۆژدا فێری دەبێت!

---

(١) بڕوانە: (پاشبەندەکان) لاپەڕە: (٥٢٤-٥٢٩). (وەرگێڕ)

ئەم کارە - لە ڕاستیدا - جێی سەرسووڕمانە! چونکە سەعید بە تەواوی لە توانا و لێهاتنەکان بێ بەهرە نەبوو. جگە لەوەش، براکانی هەموویان خەتیان خۆشە و بە باشی و جوانی دەنووسن.

وا ئێستا قەناعەتێکی تەواوم پەیدا کردووە بەوەی کە حیکمەتی مانەوەم بە "نیمچە نەخوێندەوار" - لەبەر خەت ناخۆشیم - لەم ماوە دوور و درێژەی تەمەنمدا، سەرباری ئەو هەموو پێویستی‌یەشم بە نووسین و خەت خۆشی، ئەوەیە کە:

ڕۆژگار و زەمانێك دێتە پێش کە هێز و توانا و بەهرە کەسی و جوزئی‌یەکان ناتوانن بەرەنگاری هێرشی دوژمنە سامناکەکان ببنەوە.

لەو ڕۆژگارەدا "سەعید" بەوپەڕی گەرموگوڕی بە دوای کەسانێکدا دەگەڕێت کە بەهرەی خەت خۆشی‌یان هەبێت، تاکو لەگەڵ خۆی لە خزمەتێکی گشتی و هەمەکی و بەهێزدا بەشداریان بکات و، پێکەوە هەزاران پێنووس پێك بهێنن کە ئەو خزمەتە کەسی و جوزئی‌یە بگۆڕن بە خزمەتێکی هەمەکی و گشتی و بەهێز. چونکە هەموویان - بە وێنەی کۆبوونەوەی هەوا و ڕووناکی و ئاو - لە دەوری ئەو "تۆو"ە کۆدەبنەوە و یارمەتیی ئەو درەختە مەعنەوی‌یە دەدەن.

ئنجا جگە لەم حیکمەتە، حیکمەتێکی تر لەم کارەدا هەیە و مرۆڤ بەرەو خزمەتی ئیمان دەداتەبەر، ئەویش بریتی‌یە لە تواندنەوەی خۆویستی‌یەکەی لەناو حەوزی بەپیت و پیرۆزی کۆمەڵدا، بە وێنەی تواندنەوەی قاڵبی سەهۆڵ لەناو ئاودا. تاکو ئیخلاسی ڕاستەقینە و بێگەرد بەدەست بهێنێت.

ئەمەش حیکمەتێکی ترە و بۆ خزمەتی ئیمان دەمانداتەبەر.

الباقي هو الباقي

سەعیدی نوورسی

پێرستی بابەتەکان

بابەت | **لاپەڕە**

* * *

مفتاح لعالم النور

فصول مستلة من (كليات رسائل النور) التي ألفها:

الأستاذ بديع الزمان سعيد النورسي

ترجمها من التركية إلى العربية:

الأستاذ إحسان قاسم الصالحي

نقلها من العربية إلى اللغة الكردية:

فاروق رسول يحيـــى

الطبعة الأولى - بيروت

١٤٣٣هـــ/٢٠١٢م

خوێنەری بەڕێز!

ئەگەر دەتەوێت بزانیت کە:

- هەموو شتێك "نیشانە و بەڵگە"ی لەخۆ گرتووە لەسەر "بەدیهێنەر"؟
- ئەگەر پەردە لەسەر "شتە ئاساییەکان" لابدرێت دەردەکەوێت هەموویان "نائاسایین" و، لە توانستێکەوە سەرچاوەیان گرتووە کە لاسایی ناکرێتەوە؟
- توخمەکانی دەوروبەر بە چ شێوەیەك "توانستی خوایی" دەناسێنن؟
- تێڕوانینمان بۆ "بەدیهێنراوان" دەبێ چۆن بێت تاکو وانەی "ناسینی خوای گەورە"یان لێ فێر بین؟

ئەوا فەرموو لە کەشێکی ئارامدا ئەم چەند لاپەڕەیە بخوێنەرەوە.

ISBN 0-0224-0000-1

نرخی (٢٠٠٠) دینارە